

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 805.

CHICAGO, ILL., 15. februarja (February 15th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravištvo (Office) 2429 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Družba narodov ali liga imperialističnih vlad.

Bili so časi, ko je vsaka vas, vsak grad, vsaka kneževina lahko živela svoje samostojno življenje. Brzjava ni bilo, tudi železnice ne, o današnjih parnikih, aeroplanih, zepelinih in električnih železnicah se ni takratnim ljudem niti sanjalo. Pokrajinski semnji so bili največja tržišča, na katerih je človek lahko kupil vse, kar je potreboval za svoje potrebe, prilagodene tedanjim časom.

Pot par sto kilometrov po slabih cestah je bila takrat ravno taka razdalja, kakor danes iz Pariza v Carigrad, ali iz New Yorka v San Francisco. Priprostim ljudem pa se je zdelo, da so že v deveti deželi, če so potovali 15 ali 20 ur hoda kam na mejo devete dežele ali na slavno božjo pot, kjer so se godili čudeži kakor nikjer na svetu.

Danes je svet drugačen. Po morju plavajo ogromni parniki, ki nosijo tisoče potnikov, toliko, kolikor so v prošlosti imela velika mesta prebivalcev. Brzovjav je zvezal vse zemeljske kraje in danes lahko pošlješ poročilo v katerikoli kraj sveta in naslovljenec ga bo imel v rokah čez par ur. Razgrneš dnevnik in v njemu čitaš poročila o dogodkih, ki so se odigrali pred pol dnevom v Tokiju, Pekingu, Berlinu, Vladivostoku, Transvalu, Parizu, Londonu, Angori ali Belgradu. In človek si osvaja tudi zrak. Brezžični brzovjav je še bolj skrajšal razdalje. Vstopiš na aeroplan v Londonu in komaj se dobro usedeš, si že v Parizu. V Berlinu stanuješ, v Moskvi imaš nujen opravek, rad bi bil tam v najkrajšem času. Hajd na aeroplan, dvigne te v zrak, drviš po njem z dosedaj najvišjo doseženo brzino, katera je vsaki dan večja, in v Moskvi si. Na konferencah se zbirajo diplomatje vseh držav na svetu in današnji zbori diplomacije so postali mednarodni kongresi imperialistične lige narodov.

Stari, nepoznani svet, mali svet cekarce, je postal en sam svet, ena sama enotna dežela. Stari svet malih sejmarjev, tako tujih drug drugemu, je postal ena sama ekonomska enota. Svet, na katerem so raznašali novosti od blizu in "daleč" berači in cajnarice, je postal metropolitanski svet, ki natančno ve, kaj se je zgodilo pred par urami tisoče milj daleč na vseh krajih sveta.

Stari svet grofov in knezov, začaranih gradov in samostanskih pravljic je postal ena obla, poznan vsem inteligentnim ljudem.

To je napravil kapitalizem, ena stopnja naprej v razvoju. Koncentriral je svetovna bogastva, ugonobil kramarijo, pognal stare mojstre med mezdne sužnje in spremenil stara sejmišča v delniške in blagovne borze. Ves svet mu je trg in po vsem svetu investira. New York, London in Pariz so danes njegova glavna svetovna središča. In tako se je zgodilo, da je danes odvisna dežela od dežele, država od države, kontinent od kontinenta. Slaba letina v Rusiji prinese svoje po-

gubne posledice Ameriki, evropskim državam, Japoniki in Afriki. Finančna in industrialna kriza v Ameriki pusti svoje sledove v vseh krajih sveta. Padanje nemške marke vleče magnetično za seboj francoski frank, angleški funt šterling in italijansko liro. Italija je odvisna od premoga, ki ga kopljejo v Nemčiji, Angliji in v drugih deželah. Slabe plače nemških delavcev škodujejo življenskem standardu angleških in ameriških delavcev. Politika starih diplomatov evropskih vlad in washingtonske diletantske diplomacije, ki jo igrajo napram sovjetski Rusiji, škoduje vsej ekonomski strukturi Evrope in ostalega sveta. Panika na newyorški borzi povzroča valovanje na vseh drugih svetovnih borzah.

Vrzi v vodo kamenček. Zavalovalo bo tam, kamor je padel, in mali valovčki se bodo širili v kolobarju dalj in dalj. Vrzi v večjo vodo skalo, valovi bodo večji in kolobar se bo razširil že na veliko daljavo.

Udaril si se na nogo, ali pa imaš morda zobobol. Toda bolečine ne čutiš samo v nogi ali čeljustih, ampak prehaja po vsem telesu. Človeško telo je enota. En ud je potreben drugemu, bolečina na enem afektira vse druge. Človeštvo je enota, dasi še nepopolna enota. Japonska, Anglija, Zedinjene države, Francija in Italija čutijo to enoto, jo pripoznajo, skličejo konferenco, z namenom, da ozdravijo svoje razbolele ude, ki afektirajo zdrave. Evropski diplomatje čutijo, da je Rusija ud celotne človeške družbe, in da z odrezanjem nje od ostalega telesa napravi pohabljenca iz vse ostale družbe. Skličejo konferenco, da se ozdravijo nedostatki, da se vsoglasijo posamezni udi v harmonično enoto. Turčija, bolna kakor je bila, je vendar celica enote. Razbolela se je, zdravniki v Parizu in Londonu so jo izrezovali, s tem pa so povečavali bolečino. Celica je tukaj in ni je mogoče izrezati. Pa konferirajo, kako bi lahko živela svoje življenje z drugimi celicami, ki so danes znane kot velesile, sile drugega reda in nepomembne države, pa za kapitalizem vendar pomembne, na primer Mehika, južnoameriške republike, dežele na Balkanu in vseh drugih krajih sveta. Še veliko bolj pomembne pa so za družbo narodov, ki šele prihaja.

Svetovna vojna je prišla, ker jo je povzročil nepopolen organizem življenskih celic človeške družbe. Pojavil se je Wilson s svojimi 14 točkami, vzetimi iz socialističnih programov, razun tistih, ki so se direktno tčkale vojne, in razglasil svetu geslo lige narodov, ki naj bi bila najvišji svetovni parlament, svetovno razsodišče in razsodišče, ki naj bi pomenilo konec vojen, konec sovraštva med narodi. Liberalni svet je pozdravil idejo lige narodov, delavstvo je demonstrialo in pozdravljalo Wilsona kot nosilca nove bodočnosti, družbe miru, največjega predstavnika civilizirane civilizacije.

V človeškem telesu se zbirajo razne strupene snovi, pogubni bacili, ki povzročajo bolezni in oslabelost. Med zdravimi in strupenimi snovmi se vrši neprestana vojna in če bolne podležejo, je posledica zdravje; če ne, je predpisana smrt ali pa oslabelost. Človeštvo je enotno telo. V njemu so zdrave in strupene snovi, in oboje so v medsebojni borbi. Tak je proces. Človeštvu še ni zapisana smrt, ker je še mlado, tako mlado, kakor par mesecev staro dete, vzeto v razvojnem smislu besede. Pogubni bacili današnje človeške družbe so imperialisti, izkoriščevalci, pijavke in tirani vseh kovov. Ti danes prevladujejo v ligi narodov, ne v oficijelni ligi narodov Wilsonovega modela, ampak v ligi kakršna je. In ti bacili so mogoči v širšem obsegu, ker jih goji v sebi več ali manj vsaki človek. Škodoželjnost, zavist, pohlep, sovraštvo, prezir, brutalnost, to so svojstva človeka. Ta svojstva, prenesena v širšem obsegu na telo celotne človeške družbe, so odgovorna za današnji svetovni kaos, za mizerijo, glad, tiranstvo, vojne in neštete druge nadloge. Pred nekaj tisočletji je bilo še slabše, kajti takratni človek je bil še večja žival kakor je danes. Dokler bo človek delal v laboratorijih, v jeklnah, ladjedelnicah, na progah, municijskih tovarnah itd., z namenom, da ubija sovražne narode, dasi sovražnih narodov ni več, toliko časa ne bo kooperativne družbe narodov. Današnja družba, kapitalistična liga narodov, odgovarja višini povprečnega današnjega človeka. Pretepi na vasi, v parlamentih, v mestih, ropi na debelo in drobno, militaristične organizacije, fašizmi, kričanje o terorizmih, šovinizmi, vse to odseva v mednarodnih stikih vlad, narodov, plemen in poedinih razredov.

Človek se razvija. Tisočletja in tisočletja je že prehodil od dobe, ko je živel še na drevju in v duplinah, ko se je prvič naučil pobrati kamen in ga zalučiti proti sovražniku, in od kamna in pišče je prišel do strojne puške, topa, oklopnjače, strupenih plinov in aeroplanov. Vsa dolga tisočletja morije ga še niso privedla iz barbarizma v pravega človeka, v veličanstvo človeka. To pride, toda ne na mah, kajti ničesar velikega se ne napravi na mah. Posamezni potresni sunki ne izpremenijo celotne slike in če izgleda, kakor da so jo izpremenili, se v teku par let izkaže, da je slika skoro natančno taka kakor je bila.

Človek je v tehniki napredoval; ni pa napredoval kot človek. Sovraži sočloveka, ker govori drugačen jezik, ker je drugačne polti, ker živi izven začrtane meje, ki je bila potegnjena ravno ob tej reki, ob teh gorah, ob tem močvirju, — bogve čemu. Kakor imajo nekatere zveri svoje posebne okraje, v katere ne dopuščajo drugih, tako jih imajo tudi ljudje. Ampak ljudje niso zveri, — in če so še, — ne bodo zmerom.

Družba narodov pride, kadar bodo udušeni bacili, ki razjedajo današnje človeštvo. Ko človek postane res človek, tedaj šele izginejo vojne, šele takrat postanejo bogastva Argentinije tudi italijanska bogastva, zakladi Sibirijske tudi turški zakladi. Pot v tako družbo pa vodi skozi neštete stopnje izpopolnjevanja. In vse, kar se je na svetu dogajalo in se dogaja, je le veriga dogodkov, ob kateri se opiramo naprej in naprej v socializem, o katerem niso znali naši pradedje ničesar in katerega smo mi komaj pričeli pojmiti. Razmotrivajmo stvari v razvojnega stališča, poskušajmo sami sebe napraviti boljše ljudi kakor smo, uničujmo pogubne instinkte s tisto energijo, s kakršno smo dozdej delali za uničevanje, za zatiranje, izkoriščanje in moritev naših bratov. Ne zanikajmo boja! Ampak obrnimo ga v plemenitejšo smer za plemenitejše cilje!

Dr. Ši. Ž.:

Kritična študija o današnjem komunizmu.

“Sine ira et studio.”

Splošna domneva, da je sedanji komunistični eksperiment v Rusiji brez vsake prisposodbe v svetovni zgodovini, temelji na površnem poznavanju historijskih epoh. Celo v starem veku so že nastopali apostoli komunizma in propovedniki socialne pravičnosti družbe. Ideja koreni tako globoko v človeškem spoznanju nepopolnosti in krivičnosti osebne lastnine, da je dobila izraza v vseh dobah kulturnega razvoja.

Običajno se smetra Platona kot prvega komunističnega pisatelja. Njegov sistem komunistične preobrazbe družbe, iznešen predvsem v “Politiki”, je sicer nekako aristokratsično-filozofski, ampak v bistvu je zanikanje osebne lastnine isto kot pri poznejših teoretikih. Razen Platona se je pečala s tem vprašanjem cela vrsta grških mislecev, dasi je zavzelo njih naziranje nekoliko drugačno smer kot na pr. Zeno, prvi kozmopolit. Pri Izraelcih so bili proroki, predvsem Jezaja, provedniki pravične razdelitve zemlje. V 2. stoletju pr. Kr. je bil razširjen v Palestini asketični komunizem Esejcev, ki je vplival brezdvomno v veliki meri na komunistične tendence prvih kristjanov.

V srednjem veku je nastalo vse polno verskih sekt, ki so se postavile na stališče skupne lastnine; vse je uničila neusmiljeno kaznujoča roka rimske hierarhije.

Začetkom novega veka je dobilo komunistično gibanje v očigled težkemu socialnemu položaju v večini takratnih držav novega netiva, posebno v Nemčiji. Znana je večmesečna komunistična vlada v Minstru leta 1534, ki je končala z mukapolno smrtjo njenih smelih privržencev.

Pod vplivom humanizma in renesance se je pojavilo v tem času nekoliko teoretičnih reformatorjev človeške družbe. Najznamenitejši je pač Tomaž More, dolgoletni prvi minister angleškega kralja. Njegov spis “Utopija”, kjer slika avtor srečno življenje prebivalcev otoka Utopije, katerih je produkcija in konsum skupen, kjer ni verske nestrpnosti in samovolje vladajočih kast, — je še danes aktualen. Slične nazore zasleduje Campanella, priprosti kalabriški duhovnik v romanu “O solnčni državi.”

V naslednjih stoletjih je izšlo na Angleškem in Francoskem mnogo del s slično vsebino kot Morejeva “Utopija”. Naj omenim samo nekatere avtorje: Winstanly, Everard, Vairasse, Restif de la Bretonne, Meslier i. dr. A ne samo posamezniki so stremili za izboljšanjem socialnega zla, ampak cele skupine so zastopale stališče komunistične preureditve države. Za časa prve angleške revolucije so znani “Levellers”, najradikalnejše krilo independentov, kot propagatorji komunizma.

Velezanimiva je zgodovina 150 letne krščansko-komunistične države v Paragvaju med južnoameriški Indijanci. Jezuitom se je posrečil dokaz, da je mogoče vstvariti primitivno državo na podlagi skupne lastnine, čeprav pod nadzorstvom intelektualno in moralno visoko stoječih organizatorjev.

Komunistične tendence so zadobile novih poletov posebno v dobi francoskih revolucij. Ravno potek velikega prevrata 1789. nehote sili k primerjanju z razvojem ruske boljševiške revolucije 1917. Sličnost akut-

no odigravajočih se dogodkov (kaotični položaj na znotraj, zmagovito vojevanje na zunaj, ugonobitev dinastij) je tako velika, da je pač vredno, ogledati si končni efekt družabnih perturbacij od l. 1789—1796. Jasnih komunističnih ciljev impresariji francoske revolucije niso imeli in to niti njih najbolj levo krilo, jakobinci z Robspierjem, vendar je zravnal prevrat zevajočo razliko med posameznimi razredi s konfisciranjem imetja bogatašev na korist malih kmetov in mečkenov. Ekstremi so se znivelirali, predvsem na kmetih, odpravo zasebne lastnine pa se v večji meri ni niti poskušalo.

Pariška revolucija l. 1848 je pokazala že izrazitejšo težnjo po spremembi družabnega reda, z vehementno silo pa so buknilo komunistično prevratne ideje l. 1871 na plan. Pod vplivom spisov Sensimona, Prudona, Marksa i. dr. je poskusil vsled vojne prevarani pariški proletariati dobiti popolno oblast v svoje roke. Prerano! Čas za tako temeljite reforme človeške družbe še davno ni dozorel in smeli revolucionarji so morali plačati svoj poskus z življenjem ali prognanstvom, kakor vsi njih predhodniki.

Od l. 1872. dalje se je gibal razvoj proletarskih mas v evolucionarni smeri. Socialistična misel je poglala na podlagi Marksovih osnovnih naukov globoke korenine v vseh industrijskih državah. A dočim je bil zapadno in srednjeevropski proletariati le malo prožet z revolucionarnim duhom ter mu ga niso mogla vdahniti niti vojna leta v oni meri kot je to za razmah mogočnega prevrata potrebno, je čakal ruski samo ugodne prilike, da zdrobi neznočni absolutizem.

Ni pretirana trditve, da spominjajo ruske socialne razmere do leta 1917 zelo na nezadovoljstvo širokih mas v Franciji l. 1789. Vendar bi bila ostala ruska socialna revolucija brez izgleda na uspeh, ako ne bi dolgotrajna vojna zrahljala državnih in družabnih temeljev in ako ne bi obstojalo pereče agrarno vprašanje. Ruski mužik je pripomogel boljševiškem prevratu do zmage, ker si je obetal le tem potom ugodne rešitve svojega posestnega stanja. S tem pa, da je boljševiška vlada mesto odprave zasebne lastnine priznala kmetom njih pravo na polaščeno zemljo, je zadobila čista ideja komunizma usodno vrzel ter se omeji ves uspeh revolucije na agrarno zniveliranje.

Pod čistim komunizmom razumevamo v splošnem popolno odpravo zasebne lastnine, vzajemnost produkcije in konsumna, enakost družabnih pravic in dolžnosti, popolno osebno in versko svobodo itd. Ako primerjamo boljševizem s temi temeljnimi idejami komunističnega programa, potem ga moremo smatrati za psevdokomunizem, ki je prevzel sicer mameči naslov, ne pa tudi fundamentalnih pogojev. Kakor znano sta bila Marks in Engels ustanovitelja nazornega socializma, ki se razlikuje od komunizma kvantitativno računajoč z danimi činjenicami. O marksizmu kot takem pa niso bili njega tolmači nikdar enotnih misli niti v njegovih glavnih idejah, kar je povzročilo razkol socialističnega proletariata v mnogo frakcij že pred vojno.

Prvotni čar in privlačnost boljševizma na ostali svetovni proletariati sta se umaknila tekom let treznejšemu opazovanju in instinktivnem čutu, da čas in generacija še nista dozorela za bistveno preobrazbo današnjega družabnega sistema ter da je treba nadaljevati socialistično delo v evolucionarni smeri.

Ako pa umira boljševizem počasne, a gotove smrti, ni mrtva s tem ideja onega komunizma, ki je tlel v srcih idealnih in zatiranih narodljubečih mož vseh vekov. Človeštvo ima končno prehoditi še tako dolgo

pot, da bo realiziralo v kolikor bo to še sploh potrebno tudi vprašanje družabnega reda. Za tako veliko delo pa je treba novih generacij z višjo etično vzgojo.

(Naši Zapiski.)

Kako je napredovala angleška delavska stranka.

V sledečem podajamo sliko, kako je napredovala angleška Labour Party od leta 1900 pri volitvah v parlament. Prva številka pomeni letnico, druga število krajev, v katerih se je delavska stranka udeležila volitev, tretja število dobljenih mandatov, in četrta število glasov oddanih za delavsko stranko:

Leto	Število okrajev	Dobljeni okraji	Število glasov
1901-2	15	2	62,698
1906	80	29	323,195
1910 (januar)	78	40	505,690
1910 (dec.)	56	42	370,802
1918	361	57	2,244,945
1922	414	142	4,200,000

Danes je Labour Party druga najmočnejša stranka v Angliji. Ako bo angleško delavstvo šlo po tej poti naprej, bo v nekaj letih dobilo vlado v svoje roke in pričelo z uvajanjem novega ekonomskega sistema. Medtem, ko je v skoro vseh drugih deželah delavsko gibanje razbito vsled komunističnega navala na socialistične stranke, je angleško delavstvo še solidarno, da si tudi v Angliji obstoji komunistična stranka, ki si je pri zadnjih volitvah izvojevala enega poslanca v parlament. Izgleda pa, da angleško delavstvo ni pristopno tistemu fanatizmu in podvzemanju brezupnih poskusov spremeniti sistem čez noč, kakor so skušale nekatere delavske struje v drugih deželah in s tem indirektno pomagale reakciji in fašizmu močnejše v sedlo.

Največja naloga delavstva je dramiti svoje tovariše iz zaspčnosti in indiferentnosti napram družabnim razmeram in lažem, ki se zrcalijo v trditvah, da postane lahko vsak bogat, in da kdor ni, je njegova lastna krivda. Bogati bi bili lahko danes vsi delavci — ročni in duševni, če bi bile tovarne, rudniki, plovbe, železnice in vsa druga produktivna in razdelivna sredstva v rokah tistih, ki producirajo, mesto tistih, ki lastujejo a ne producirajo.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je 805
Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravnštvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

SEMINTJA.

**“Roparska trojica.” — Izlet bogatašev.
— Kdo plača? — Jok vdov in sirot v
Dawsonu. — Nacionalizacija rovov. —
Burbonski “advisor.” — Povsod enake
vesti. — Džungelska civilizacija.**

550 ameriških milijonarjev je najelo za dvomesečno potovanje parnik Mauretania, ki je odplul iz newyorškega pristanišča zadnji teden. Za same vožnje stroške bodo plačali dva milijona dolarjev. Število kabin se je preuredilo za E. Garyja, načelnika jeklarskega trusta in njegovo soprogo, ki stanuje \$30,000. Povprečni vožnji stroški, ki ne vključujejo drugega kakor vožnjo, znašajo \$3,600 za osebo. Ti gospodje in gospe so prejeli milijone dolarjev v dividendah, pa si lahko privoščijo vožnje po morju in obiskovanje obrežnih mest. Vse, kar more kupiti denar, jim je dosegljivo. V teh ljudeh je zapopadena “Roparska trojica”, ki jo tako poljudno opisuje v svoji knjigi August Claesens in ki izhaja sedaj v Proletarcu v Molekovem prevodu.

Medtem, ko se bogataška gospoda zabava na potovanju, plakajo matere, sirote in vdove v Dawsonu, New Mexico, za svojimi sinovi, očeti in možmi, ki so izgubili življenje vsled eksplozije v premogovniku. Enaka nesreča v manjšem obsegu se je dogodila skoro isti čas v Cumberlandu, B. C. Kakor skoro vse enake katastrofe, tako bi se dala tudi ona v Dawsonu preprečiti, ako bi se gledalo več na varnost življenj premogarjev in manj na profite. Dividende sužnjev so batine, roparska trojica pa vživa sadove bogastev, ki jih ustvarjajo sužnji. Da je tako, ni kriva roparska trojica, ampak sužnji.

Ameriški “turisti” so potrošili zadnje leto v evropskih letoviščih, mestih in igriščih nad \$200,000,000, približno toliko v Atlantic Cityju, in \$300,000,000 v Floridi. Tako piše “New York World”, ki je kapitalistični list, torej ne pretirava v takih poročilih. Koliko so ameriški izletniki potrošili v Californiji, na raznih “mokrih” otokih in nešteti manjših letoviščih “World” ne pove. Ako ni gospoda sama zaslužila teh milijonov, kdo jih je? In zakaj ne prejema ogromna večina ameriških delavcev za svoje delo niti tolike plače, da bi si mogli privoščiti par tednov počitnic kje na bližnji farmi?

Po eksploziji v Dawsonu, pri kateri je našlo smrt nad poldrug sto premogarjev, je kompanija uvedla cenzuro, ker je hotela preprečiti odpošiljanje vseh takih poročil, ki bi kazala, da je krivda za katastrofo na njeni strani. Kljub temu smo izvedeli, da so bili v rovih dan pred eksplozijo državni rudniški inspektorji, ki niso našli “ničesar sumljivega.” Po mnenju kompanije niso rovi v Dawsonu vsebovali nevarnih plinov, torej tudi ni bilo nevarnosti eksplozije. Sedaj se izgovarja, ker ne mara nositi odgovornosti za nezgodo. In ker je država v rokah roparske trojice, ker kontrolira časopise in sodišča, bo rekla, da so vzroki eksplozije neznani in da je kompanija storila vse kar je bilo v njeni moči pri rešilnih delih. Super-

intendenti so delali noč in dan, da dobe premogarije žive ali mrtve iz grobišča, v katerem ni ne križev, ne livad, ne belo posutih potov. Torej, kaj naj se še zahteva od kompanije? Tako vprašujejo tisti, za katere so garali ubiti premogariji, katere bodo sedaj nadomestili novi in spravljali črni demant na površje naprej za sveti profit.

V krogih United Mine Workers je prišlo do spora radi vprašanja nacionalizacije rovov. Konvencija U. M. W. se je pred par leti izrekla za poddržavljanje rudnikov; za raziskovanje potov in sredstev, kako rešiti ta problem, je ustanovila posebno komisijo, kateri je načeljeval John Brophy. Nacionalizacijski odsek je gotov z delom, toda s svojim programom ne more priti pred premogarije po normalnih potih, ker so mu nasprotni vodilni odborniki premogarske unije.

Urednik glasila premogarske unije noče priobčati dognanj in priporočil nacionalizacijskega odseka. Tudi predsednik Lewis mu je nasproten. Ampak Brophy je šel pred članstvo preko mašine in glavnemu odboru unije je napovedan boj. Januarja drugo leto se bo vršila konvencija U. M. W. Na tej se bo videlo, kako daleč je prodrla med maso premogarjev ideja za podružabljenje naravnih bogastev in prometnih sredstev. Lewis misli, da je večina nasprotna poddržavljenju. Brophy trdi obratno. Enakega mišljenja, kakor Lewis in urednik glasila unije premogarjev, so tudi lastniki rovov.

Najglasnejši argument za nacionalizacijo premogovnikov dajejo številne nesreče v rovih in pa anarhija v produkciji in distribuciji premoga. Premogariji bi morali danes to že razumeti, pa podpreti zaključek, da se unija izreče in deluje za poddržavljenje rovov, s primerno propagando in organizirano akcijo. Če pa so storili tak sklep zato, da se zadovolji socialiste, češ, saj bo tako zaspala ta reč, kajti nacionalizacija itak nikdar ne pride, potem bomo imeli še veliko katastrof in na tisoče smrtnih nezgod pri kopanju premoga. Kedaj pride nacionalizacija naravnih bogastev, je odvisno od delavstva, kajti to ima ključ. Kadar hoče, postanejo rovi ljudska last. Dokler se mu to ne zdi umestno, bodo vlekli dobiček operatorji, premogariji pa lahko sempatam kakega pol leta stavkajo proti znižanju plač, na kar dobe podaljšanje stare pogodbe, ali pa dožive poraz.

V Ameriki stanuje “princ” Louis de Bourbon, ki izhaja iz hiše, katera si lasti pravico do španskega prestola, dasi se kralj Alfonzo na to prav nič ne ozira. Lojze Burbonski je ameriški državljani, ampak visoki ameriški “society” ga nazivajo še zmerom “princ”, ker lepše doni. Ta princ je prišel v Washington, kjer je pred nekim kongresnim odborom razkril razne tajnosti evropske politike. Princu je namreč “vse znano”, ker ima vezi z evropsko aristokracijo. Pravil je, da misli Mussolini postati italijanski Napoleon in se oklicati za imperatorja, nadalje, da je Nemčija sedaj štirikrat bolj bogata kakor je bila pred vojno in take reči. V državnem tajništvu so ga pazljivo poslušali, ravno tako vsi kongresniki, ki so bili toliko srečni, da so mogli čuti mnenja človeka plave krvi. Dokler bo ameriška vlada poslušala take “advisorje”, bo slabo orala v mednarodni politiki.

Pravoslavni menih Smaragd je umoril metropolitanta ruske pravoslavne cerkve na Poljskem. Menih Smaragd pripada struji, ki je bila umorjenemu metropolitu sovražna radi njegove propoljske politike. To je

ena časnikarska vest. Neka druga opisuje, kako so v neki zakotni ruski vasi umorili muški ruskega pisatelja Semenova, ker so mu v svoji vraževnosti pripisovali čarodejno moč in ga krivili za povzročitelja vseh številnih nadlog, ki so jih zadele preteklo poletje. Takih slučajev je bilo zelo veliko v prošlosti, toda manosti in izobrazbi med maso je pripisati, da jih je danes veliko manj. Toda ni treba iti na Poljsko ali v Rusijo. Roy Mitchell, katerega stariši so bili eden bele in drugi črne polti, je pred kratkim priznal osem umorov. Pred letom dni je drhal obdolžila enega črnecv umora in ga sežgala na grmadi, Mitchell je sedaj priznal, da je bil on morilec. Na ta način je marsikak "niger" plačal z življenjem za zločin, katerega ni nikdar storil. Pred leti so na hrvatsko-kranjski meji seljaki ugrabili nekega agenta, Čeha po narodnosti, ker so ga dolžili požigov. Nanesli so slame in koruznice,

jo zažgali, vrgli agenta na grmado in ga živega pekliter prebadali z vilami. V Mali Aziji je že več let prava mučilnica. Požigi in umori so nekaj tako vsakdanjega kakor pri nas v kino-slikah. Ne samo v kino-gledališčih, ampak tudi v praksi. Saj ne mine skoro dan, da bi se ne dogodil v Chicagi eden ali več umorov na dan. In isto se lahko reče o vseh drugih krajih Zedinjenih držav. V južnoameriških republikah imamo večne revolucije in pobožni Irci, dasiravno že zelo utrujeni, nadaljujejo z medsebojnimi boji in klanjem. Na Kitajskem ni miru, v Italiji zadostuje, da si socialist ali komunist, pa te ne zavaruje za življenje nobena ameriška zavarovalnica. Tak je civiliziran svet danes. Civiliziran barbar je le za spoznanje boljši od pravih barbarov v afriških džunglih in indijskih otokih. Oboje bi bilo treba šele civilizirati. Nalogo civilizacije vrši socializem.

ROPARSKA TROJICA.

Stanarina, obresti in dobiček.

Spisal August Claessens. — Poslovenil Ivan Molek.

(Nadaljevanje).

III.

ZEMLJA IN POSESTNIKI.

Človek je živel na kopnem. Lahko se dvigne v oblake s svojimi umetnimi perotmi in lahko plava v vodi kot riba, ampak končno se le vrne na trda, suha tla. Človek je gospodar zemlje, ali čudno — velika večina ljudi nima niti toliko svoje zemlje, da bi stopil nanjo. Kako se je to zgodilo?

Sveto pismo nam pripoveduje, da je Bog ustvaril zemljo za vse svoje ljudi. Ne vemo, kaj bi rekli temu. Fakt je, da je na milijone božjih ljudi, ki nimajo niti toliko božje zemlje, da bi v njej zagreblili mrtvega ščurka, ne da bi zanjo plačali najemnino. Zastonj brskamo po svetem pismu, nikjer ne najdemo, da je Bog sklenil kakšno pogodbo z zemljiškimi trgovci in jim dal oblast posedovati in prodajati njegovo zemljo. Kljub temu posedujejo ti gospodje vso zemljo, ki je količkej vredna. Edino tista "zemlja", kar se je nabere za tvojim nohtom, moj dragi Henry, je še tvoja; to je vse, kar ti je ostalo od dedščine, katero ti je zapustil Bog!

Vprašajte posestnike, ako hočete vedeti, kako so prišli do lastništva zemlje. Tisti, ki niso preveč občutljivi napram nadležnim vprašanjem, ti bodo povedali da so kupili zemljo od drugih posestnikov, in ti zopet od drugih, in drugi zopet od drugih in tako dalje nazaj do prvega posestnika, ki se je moral bojevati za "svojo" zemljo.

Nikar ne zavijaj rokavov! Ne pripravljaj se na boj za zemljišče ali farmo! Znajdeš se pred sodiščem in predno dobiš pravico, imel boš svoj kos zemlje — sedem čevljev dolg, tri širok in šest globok — na pokopališču.

Kralji, vojvode, knezi, grofje, baroni in druga takina svojat v Evropi je svoječasno vlekla svoje podložnike, da jim je Bog dal zemljo. Ravno to pravijo državniki in finančniki v naši "svobodni" deželi. Pokojni George F. Baer, milijonar in kralj železnic, je pred leti resnično izrekel sledeče besede:

"Krščanski možje, katerim je Bog v svoji neskočni

modrosti izročil lastninske interese te dežele, bodo skrbeli za pravice delavnega ljudstva."

Kako boš odgovoril na te besede? Lahko rečeš, da Bog ni storil tega, toda s takim argumentom ne prideš nikamor. Obrni se na duhovnike, zemeljske predstavnike Velikega posestnika in vprašaj jih za pojasnilo. Ne dobiš ga! Večina naših duhovnikov in pridigarjev bo molčala kakor riba. Tupatam se dobi duhovnik, ki ima korajžo za pošten odgovor, ampak tak duhovnik kmalu išče novo službo.

Škoda je tratiti čas s takim razmotrivanjem. Čujmo rajši poročilo, kako je ruski mužik rešil vprašanje "božje pravice" v Rusiji.

Veleposestniki, grajščaki v Rusiji so stoletja pripovedovali kmetom, da je Bog dal zemljo plemenitnikom. Ruski mužiki so bili pohlevni, ponižni in pokorni ljudje. Vse so verjeli in carja so nazivali "bačuško", to je "malega očeta", medtem ko je bil Bog v nebesih "veliki oče". Grajščak je vedel več in car je vedel še več. Ako je torej knez rekel, da mu je Bog dal zemljo, je bil mužik tiho. Knez že ve, kaj pravi.

Prišlo je leto 1917 in — revolucija. Nekega dne je delegacija kmetov prišla v grad in zahtevala intervju z grajščakom.

"Bačuška", je dejal vodja delegacije, "gotovo se spominjate, kako ste vi in vaši blagorodni očetje pripovedovali nam kmetom, da vam je Bog dal rusko zemljo. Mi smo poslušali in verjeli. Nismo se protivili vašim besedam, ali smo? Včeraj smo pa ruski kmetje imeli veliko zborovanje v Moskvi in stopili v dotiko z našim Velikim očetom v nebesih. Vprašali smo ga, kako je z zemljo v Rusiji. Odgovoril nam je, da se je premislil in od danes naprej ruska zemlja pripada nam, ruskim kmetom in delavcem. Nikar se ne smejajte, bačuška! Ako ne verjamete, da je Bog vzel zemljo iz vaših rok in jo dal nam, pogledjte pogodbo, katero je Bog podpisal z vašimi dedi — in primerjajte pisavo in podpis."

Mnoga poročila iz Rusije so si v protislovju, ali zdi se, da gori navedena zgodba ne potrebuje posebnega potrdila. Vprašanje zemlje v Rusiji je rešeno.

S tem seveda še ni rešeno, da moramo tudi tukaj rešiti zemljiško vprašanje na ruski način. Ne! Toda bodi uverjen, Henrik, da pride dan, ko bodo vsi Američani peli "Ti si moja domovina" s tempom in glasom, ki bo pomenil, da je domovina res moja.

Predvsem naš moraš razumeti, Henri, da socialisti nismo proti temu, da bi ne smel človek imeti toliko zemlje kolikor je potrebuje za svoje delo in življenje. Kar mi pobijamo, je to, da ima ta ali oni več zemlje koliko je pa potrebuje. Kadar posameznik poseduje več zemlje kot je potrebuje zase, tedaj ima zemljo, na kateri morajo delati drugi ljudje. S tem postane nebodigatreba, ki se navadno imenuje "landlord", zemljiški posestnik.

Tukaj nista všteta povprečni farmar in lastnik hiše. Socialisti hočemo, da farmar res poseduje svojo zemljo, namesto da je v rokah bankirja; ravnotako zahtevamo, da ima sleherni Američan svojo hišo in zemljišče, na katerem hiša stoji ter dovolj prostora okrog hiše za rože, trato, drevesa in druge ugodnosti, tako da bo bival v prijetnem in zdravem stanovanju. Zakaj bi te prijetnosti bile samo okrog hiš bogatinov in na — pokopališčih?

Proti vam, mali hišni posestniki, ki oddate v najem nekaj sob drugim, nimamo nič. Ravnotako se ne protivimo, če kupite zemljišče v Kravji dolini in plačate deset dolarjev takoj, potem pa po pet dolarjev mesečno poleg obresti. Sreča z vami! Vi ne izkoriščate nikogar — pač pa vas izkorišča bankir, ki lepo živi od vaših obresti. Ako boste toliko srečni, da izplačate kupno ceno predno umrjete ali saj do svojega pogreba, boste saj imeli privatni grob! In to je že nekaj!

Na piki imamo velike zemljiške posestnike, ki posedujejo stotine in tisoče oralov zemlje in ki bivajo poletu v Newportu, pozimi pa v Palm Beachu. V naši "svobodni" domovini so rodbine, ki poseduje celo milijone akrov sveta, prave dežele in zasebna kraljevstva. Med temi se najbolj odlikujejo kralji-železnici in premoga. Kar cele okraje so si prisvojili in skoro zastonj. Ako čitaš zgodovino velikih ameriških premoženj (Gustavus Myer: History of Great American Fortunes), spoznaš kmalu, zakaj je v naši "svobodni" deželi toliko milijonov "svobodnikov" brez pedi zemlje in zakaj je toliko milijonov farmarjev-najemnikov.

Kdo je kriv tega? Veleposestniki ne! Ako pobereš na cesti mošnjo, v kateri je zlato in veš, da je mošaja tvoja, samo če iztegneš prste po nji, ti ne more nihče očitati, da si ti kriv, ako je ni pobral kdo drugi. Veliki "lendlordi" so pobrali zemljišča na cesti in če jih ni ostalo dovolj za druge ljudi, niso tega krivi "lendlordi", ampak — drugi ljudje, ker so pustili zemljišča na cesti in ki vedno glasujejo za obstoj sedanjega tatskega sistema.

Še več — mi niti ne zahtevamo, da kak veleposestnik vrne zemljišče. Ako se bi našel tak čudak, ki bi prostovoljno dal nazaj ugrabljeno zemljo, bi to ne pomagalo nič. Ruski filozof Lev Tolstoj je to poskusil, toda dobra stara duša je bil bridko razočaran. Zemlja, katero je dal kmetom, je bila hitro prodana in dobil jo je kateri drugi grof. Tega vprašanja ne more rešiti noben posameznik.

Aha, že slišimo! Kaj pa socialisti, ali niso tudi oni zemljiški posestniki?

Da, nekateri socialisti v Ameriki so bogati posestniki. In kaj potem? Socialisti niso tako neumni, da bi rekli komu: "Ti, nikar ne kupi zemlje, ker vsaka kupčija je goljufija!" Ravnotako ne bodo rekli: "Daj iz rok, kar imaš, daj zastonj, če ne moreš drugače!"

Vsi skupaj, socialisti in nesocialisti, živimo v ka-

pitalistični družbi in v tej družbi moreš biti samo dvoje: posestnik ali najemnik. Ker pa je posestnik vedno na boljem kot najemnik, zato ti svetujemo: Bodi posestnik!

Vsi pa ne moremo biti posestniki — ne v kapitalistični družbi. Kajti, če bi bili vsi ljudje posestniki, potem ni več kapitalistične družbe. Kapitalizem mora imeti dva razreda: posestnike in neposestnike. Ker torej nimaš velike priložnosti, da bi bil hitro posestnik, se boš gotovo zanimal, kako se bi dalo narediti da bi bili vsi ljudje posestniki. Socialisti pravimo, da se to da narediti. Večina ljudstva lahko reši to vprašanje, in sicer reši na tak način, da bo dobro rešeno.

Ponavljamo: ne zamerimo veleposestnikom. Posestnik kot oseba je lahko dober ali slab kakor smo drugi. Socialisti zamerimo sistemu. Gospodarski sistem je kriv. Še bolj pa zamerimo najemnikom, nimaš nič, ki podpirajo ta sistem sebi v škodo. Ko smo namignili, da je veleposestnik ravnotako koristen človeški družbi kakor bolha psu, smo imeli v mislih sedanji sistem, ki dovoljuje bogatemu posestniku, ki živi daleč proč od svoje zemlje in ne dela nič, živeti ob sadovih posestva, na katerem delajo drugi ljudje.

Zemljiškemu posestniku ni treba, da bi bil učejak. Neozdravljiv idijot je ravnotako sposoben za posestnika kot največji duševni ženj. Še več. Ako bi zakon dopuščal, da se posestvo lahko prepíše na krokodila, bi žival lahko opravila vsa tista dela, ki jih ima človek-posestnik z imovanjem. Posestnik ima ravno toliko opraviti iz naraščanjem ali padanjem zemljiščne vrednosti kolikor ima plot, s katerim je zemljišče ograjeno.

Kaj torej daje zemljišču vrednost? Mar njega bistvo, kakovost prsti ali skalnata podlaga? Da — včasih. Mi pa hočemo vedeti, zakaj je stavbišče na otoku Labradorju manj vredno kakor stavbišče ob ulici Broadway v New Yorku? In naposled; kaj ima lastnik stavbišča opraviti z vrednostjo istega?

Vsak pametni človek ve, da posestnik, pa naj bo živ ali mrtev, ni še nikdar ustvaril nobene zemljiščne vrednosti. Prebivalstvo dela vrednost; delavnost prebivalcev na gotovem mestu ustvarja vrednost. Kos sveta sredi New Yorka ali Chicaga je tisočkrat ali morda milijonkrat več vreden kakor enako velik in enako dober kos sveta kje na preriji na deželi. Zakaj? Zato, ker na preriji še nihče ne stanuje, dočim je v velikem mestu velikanska gneča ljudi; ravno to velja za kraje, ki obetajo biti zelo obljudeni. Lahko prodajajo lote po dobri ceni na Severnem tečaju, če moreš dokazati, da se tam naseli v kratkem par milijonov ljudi.

Zdaj ti je jasno, kajne. Ljudje delajo vrednost zemljišč in stavbišč. In če ljudje delajo vrednost, zakaj bi tudi ne imeli pravice do te vrednosti? Zakaj bi ne bili vsi gospodarji zemlje?

Socialisti zahtevamo, da je zemlja Združenih držav lastnina Združenih držav. Kadar si dovolj Američanov-neposestnikov zabije to idejo v glavo (in takih je velika večina), tedaj bodo hitro našli pot in način, kako narediti zemljo za splošno last. Kjerkoli je volja, tam je tudi pot. Naša dolžnost pa je, da zdravimo spečo voljo.

(Dalje prihodnjič.)

Naloga širiti socialistično časopisje je dana delavstvu. Ali ste se že kedaj zavzeli pridobiti kakega novega naročnika Proletarcu? Ako še ne, se potrudite, da nadomestite, kar ste že zamudili.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Razprava k zboru J. S. Z.

GLENCOE, O. — Ker bomo imeli čez par mesecev zbor Jugoslovanske Socialistične Zveze, je čas diskuzije tu in ker je potrebno o marsičem razmotrivati, je želeli, da se sodrugi in sodruginje poslužijo Proletarca in povedo v njemu svoja mnenja in nasvete.

Sodrug A. Jurca iz Detroita je v eni zadnjih izdaj Proletarca sugestiral, da bi se prenehalo s sedanjo formo Proletarca in se ga pričelo izdajati v obliki časopisnega formata. Svoj nasvet utemeljuje, da je za neuke čitatelje taka forma veliko bolj vabljiva kakor revija in ker je naš smoter širiti socialistične ideje med neorganizirano, nezavedno delavsko maso, ji moramo nuditi tak list, ki ji bo najbolj ugajal.

Jaz sem bil ves čas za obliko revije, v kakršni izhaja Proletarec sedaj. Gradivo, kakršnega prinaša Proletarec, je vredno, da se ga hrani. Sedanja oblika lista je pa zelo pripravna, da se jo hrani. Od kar izhaja v tej obliki, imam vse izdaje, od prejšnje forme pa nobene Proletarca.

Ako so propagatorji ideje, da bomo dobili z drugačno, bolj privlačno formo več naročnikov, v pravem, tedaj bomo morali pristaši sedanje oblike lista seveda popustiti, kajti končno je nam vendar vsem ležeče le na tem, da se list razširi in s tem socialistična organizacija in socialistična misel.

Glede gradiva v listih ima lahko vsak čitatelj svoj okus. Kar se mene tiče, sem uverjen, da prinaša izmed vseh slovenskih listov "Proletarec" najpoudarnejše članke, tako da se ne more noben drug slovenski list kosati s čtivom, kakršnega ima Proletarec. Prav imajo tisti, ki pravijo, da se vrednost lista ne meri po količini papirja, ampak po tem, kaj je na tem papirju natisnjeno. Imamo velike liste, toda kaj nam koristijo, če pa ni v njih skoro drugega kakor "pleve". Ako bi se naše delavstvo zavedalo, koliko se bi lahko naučilo iz Proletarca, bi bil list desetkrat bolj razširjen kakor je, in to bi pomenilo manj borbe za obstanek lista in Proletarca bi se lahko še bolj izboljšalo.

Vsekakor se mi zdi potrebno, da imamo tudi revijo. Zato se pridružujem mnenju, da ako prihodnja konvencija J. S. Z. sklene vrniti Proletarcu staro obliko, naj tudi sklene izdajati mesečno revijo, v kateri bi bili priobčeni važnejši znanstveni in drugi članki, tičeči se socialističnega gibanja in socialnih problemov sploh. Če bo to izvedljivo ne vem. Če je, tedaj naj zbor misli o tem in napravi primerne korake, da se stvar izvede. Revijo v tem smislu si predstavljam nekaj podobnega, kakor je revija "Naši Zapiski" ali pa "Kres", kateri izdajajo naši sodrugi v Sloveniji.

O enotni fronti.

Tisti, ki me poznajo, vedo, da sem že dolgo vrsto let v socialističnem gibanju. Bil sem v delavskih bojih pred desetletji v starem kraju v dobi, ko je bil socialist zaničevan od neuke mase, preganjan od cesarskih-kraljevih žandarjev, biričev in sodnikov, v času, ko je bil mnogokrat v nevarnosti pred napadi "patriotov" in od njih naščuvane mase. Vse to sem videl, nekoliko tudi izkusil, kljub temu sem vztrajal kakor tudi na tisoče drugih. Govorili smo o solidarnosti in jo tu-

di izvajali v praksi. Če so bili kje frakcijski boji, so se vršili znotraj organizacije, na zunaj pa je delavstvo nastopalo enotno. In zato je napredovalo in postajalo strah vladodržcev-dualne monarhije. Tako je šlo do vojne l. 1914. Svetovni dogodki so se vrstili z veliko brzino pred iznenadenim, strmečim človeštvom in preobrnil marsikaj s temeljev. Tudi delavsko gibanje je danes razrahljeno, dasi ni bila socialistična ideja še nikdar tako razširjena kakor je danes. Napredek je bil prehitel, ljudje še niso zapopadli socializma, ne vedo še dovolj o njem, pa so delali korake, ki so vodili k razkolom na vseh koncih in krajih. Umirajoča avtokracija se je na naš račun ojačala in tako živimo danes v dobi fašizma in reakcije, kar je menda eno in isto, le da so oblike v poedinih deželah drugačne. Menda ni treba naglašati, da taki razpori nikogar bolj ne bole, kakor tiste sodruge, ki so dali leta svojih aktivnosti za socializem. Razmišljajoč o tem, sem vedno mislil, da bi morala JSZ, bodisi že pred zborom ali pa na zboru, zavzeti kake korake za enotno fronto s tem, da privede hrvatske delavce, ki so danes deloma pri takozvani Workers' party, deloma pa nikjer, nazaj v vrste mednarodne socialistične organizacije. Sledil sem njihovemu gibanju, pa končno spredel, da bi bili sedaj vsaki napor za združenje z njimi zamanj. Oni žive še vedno v znamenju skrajnega fanatizma, ki je nepristopen za zdravo, trezno razpravljanje. Zato mislim, da jih je najboljšje pustiti v miru, kakor smo jih dozdaj; še par let izkušenj in menjavanja taktike, pa bodo prišli do spoznanja, da so delali ves čas vratolomna podvzetja, ki so delavskemu gibanju samo škodovala. Potem bo polje za enotno fronto tu. Dokler ga ne bo, pa tudi združenja ne more biti.

O konferenci J. R. Z.

H koncu moram povedati še to. Vsa čast udeležencem zadnje konference J. R. Z., ki so se zavedali časa, v katerem živimo, in spoznali, da morajo podpirati akcije, ki jih vodi socialistično delavstvo, kajti le socialistično vzgojen proletariat bo privedel družbo v socialistični sistem. Podpiranje socialističnega časopisja je ena prvih nalog zavednega delavstva. Konferenca JRZ. je to vpoštevala, pa napravila temu primerne zaključke. Aktivnosti, ki so jih vršili razni sodrugi v JRZ. v času med vojno, niso bile v korist Proletarcu. Energije, potrošene v propagandi za rešitev jugoslovanskega problema, so bile v veliki meri odvzete ožjemu socialističnemu delu. Ker se naši cilji niso uresničili, niti se ne bodo, dokler ne bomo imeli dovolj močne socialistično vzgojene mase, je treba torej gledati, da si tako maso vzgojimo. Eno sredstvo za ta namen je naše časopisje.

Zborovalci konference JRZ. so se gotovo zavedali, da bodo padli po njih nasprotniki če napravijo take sklepe, toda niso se ozirali na to, niso se strašili napadov, pa zaključili to, kar so kot zavedni delavci morali zaključiti. In baš ti zaključki so veliko pripomogli, da so se naši sovražniki še bolj razgalili, da jih sedaj poznamo za take kot so. Vse, kar je v naši javnosti gnilega in korumpiranega, je šlo v boj proti J. S. Z. in Proletarcu in pri svojih napadih niti SNPJ. niso izpustili.

Poglejte nazaj, kako so nekoč udrihali po sodrugih, ki so gradili SNPJ. Jednota pa je napredovala in

se razvijala, da je danes ena največjih in najboljših slovanskih podpornih organizacij. In napredovala bo kljub napadom tudi v bodoče, če si bo ohranila svoj delavski duh, če bodo naši zavedni delavci skrbeli, da ostane ta podporna organizacija, plod njihovega dela, tudi v bodoče njihova.

"Glasilo slovenskih delavcev", ki je brez tega uradnega imena Sakserjevo glasilo, je neprestano napadalo slovenske socialiste in SNPJ. Kadar je bil storjen kak zaključek, ki ni bil po volji nazadnjakom, pa so zagnali svoj vrišč. Ko so oni razgrajali in napadali, smo mi vsi skupaj delali in rasli.

J. S. Z. ni podporna organizacija, torej logično ne more rasti v isti meri, kakor je rasla SNPJ. Toda sedaj, ko so se pojmi že precej razčistili, ko je delavstvo spoznalo, da so bile razne taktike ekstremistov popolnoma zgrešene, so tu pogoji, ki dajejo našim socialističnim organizacijam možnost hitrejšega razmaha. In gotov sem, da bi JSZ. hitro pridobivala na članstvu, če bi bil Proletarec bolj razširjen kakor je. Razširiti ga je pa naša naloga.

SODRUGI IN SODRUGINJE, NA DELO ZA RAZŠIRJENJE "PROLETARCA" IN ZA PRIDOBIVANJE ČLANOV JUGOSLOVANSKI SOCIALISTIČNI ZVEZII NACE ŽLEMBERGER.

"Premirje" med premogarji in operatorji ter naše bodoče delo.

HENDERSONVILLE, PA. — Izgleda, kakor da so bili tudi gospodarji premogovnih zakladov nekoliko razočarani vsled dolgotrajne vztrajnosti premogarjev v zadnji stavki za njihove pičle zahteve, in so sedaj privolili, da se clevelandska pogodba podaljša še za eno leto.

Kaj je naša dolžnost v času tega premirja? se bi moral vprašati vsakdo, ki se zaveda, da bodo tudi operatorji porabili to dobo za pripravljenje in kovanje novih načrtov v njihovi borbi za naskokovanje premogarske organizacije.

Vsak delavec bi moral vedeti, da se operatorji ne boje premogarske organizacije take kot je danes, toda jo hočejo uničiti radi tega, ker se boje, da prihaja čas, ko bodo prišli v ospredje elementi, ki bodo prišli na dan z malo večjimi zahtevami kakor pa je zahteva za paryesečno ali enoletno premirje.

Smo v dobi, ki zahteva, da zavedno delavstvo z največjo enerzijo vodi delo probuje v delavskih masah. Čas odločevanj prihaja, in treba je, da nas najde močne in pripravljene. Začnimo resno misliti na politično organizacijo, ki ima v svojem programu zapisano podružabljenje industrije, naravnih zakladov in distributivnih sredstev.

Danes se opaža, da se razburjivi duhovi mirijo. V navdušenju, podžganem od vojne histerije, so mnogi pričakovali, da bo vreme prineslo revolucijo, ki bo vrgla sedanji ekonomski sistem z njegovih tečajev. V takem razpoloženju je bilo veliko brezpotrebnege krika, ki je imelo to posledico, da delavske sile danes niso enotne.

Sempatam se opaža tudi v tem okolišu nekako aktivnost za nekaj boljsega. Eni so prav gorki za Workers' Party. Tudi to je dobro znamenje. Jaz odobravam njihove aktivnosti do tiste meje, dokler se dela, brez da bi se vse tisto, kar ne spada k njim, metalo na gnojščice. Mase so v večini še neorganizirane, torej je dovolj dela, ne da bi se napadalo tiste delavce, ki so že organizirani v eni ali drugi struji. Nobena delavska stranka kot taka ni kriva, da ni prišlo do revolucije.

S tem, da se eni ali drugi predbaciva krivda, da se revolucija ni dogodila, se pravi delati za destrukcijo delavskega gibanja. V Zedinjenih državah je dovolj dela za Socialistično stranko in Workers' Party in za vse tiste organizacije, ki imajo na svojih praporih zapisano geslo osvoboditve proletariata. Vsaka obstoječa organizacija naj si zada nalogo vršiti organizacijsko delo med neorganiziranim delavstvom, to je med tistimi, ki je danes zavedno ali nezavedno orodje kapitalističnih strank. Udeležil sem se že večih shodov Workers' Party, bil sem na raznih konferencah in po svoji moči sem prispeval za njihove akcije ravno tako, kakor prispevam za akcije socialistične stranke, h kateri pripadam. Boli me pa, kadar čujem kričanje čez eno ali drugo delavsko stranko pred neorganiziranim delavstvom, kajti s to taktiko se človeku, ki se pridruži tej ali oni struji, že v začetku vcepi sovraštvo do vsega, kar ne pripada tam.

Kar se tiče zadnje gonje po časopisih proti škodnici, ki jo je dobil Proletarec za veliko izgubo, ki jo je imel ravno v tem, da se je oni fond zbral, moram povedati, da ko so stavili jezuiti in bankirji vprašanje slovenskim delavcem, kaj bodo porekli, naj bi rajše vprašali sami sebe, kaj so pisali v času, ko smo mi žrtvovali noči in dneve v onih burnih časih za to stvar in danes nimamo ničesar drugega kakor upognjene hrbte. Svobode ni ne tukaj ne tam. Preostala sredstva so nam za enkrat pomagala, da nam ni bilo treba priskočiti listu na pomoč direktno iz naših žepov, kar bi bili storili, da ni bilo tistega vira. Sredstva je zbralo delavstvo in ono je vodilo akcije po naselbinah. Potem pa ta gonja, če se ne naredi po volji frančiškanov in bankirjev! Sramujte se jo pred organiziranim delavstvom!

Rad bi videl, da bi se pokazala kaka temeljita razprava o programu prihodnjega zbora J. S. Z. Spored zbora je precej obsežen in treba je, da se glavne stvari o vsakem referatu obdela v razpravah že pred zborom. S tem se bo zboru prihranilo čas in sredstva, ki se jih bo po zboru lahko porabilo za druge aktivnosti, ki nas čakajo. Dobro in priporočljivo je, da bi se take razprave udeležili že pripravljene referanti.

Jaz mislim, da letos, ko bomo imeli malo premirja z operatorji in ne bo stavke, bi bilo priporočljivo organizirati eno dobro kampanjo za organiziranje socialističnih klubov po naselbinah kjer jih še ni, reorganizirati tiste, ki so prenehali, in za pojačanje starih. To delo se da izvršiti, če smo pripravljene sodelovati drug z drugim vsi, ki smo več ali manj zmožni v tem poslu in s pomočjo ene osebe, ki bi prišla od zunaj.

Priporočam pa eno: Vsak aktiven sodrug na delo za pojačanje naših vrst! Koder so razmere ugodne, pridobivajte naročnike našemu tisku, v prvi vrsti "Proletarcu", kajti s tem ne pokažete samo nezadovoljnost s sedanjimi razmerami, kar samo na sebi nič ne zaleže, ampak pokažete, da znate biti aktivni v boju za splošen preobrat v boljši družabni sistem, ki bo prinesel pravico vsem ljudem!

JOHN TERČELJ.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in četrto nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevejmo geslo: "V organizaciji je moč." —

Zopet naprej!

CHICAGO, ILL. — Iz krogov socialistične stranke prihajajo razveseljiva poročila, da se aktivnosti lokalnih organizacij večajo, članstvo narašča in socialistični listi pridobivajo na cirkulaciji. Po štiriletnem kaosu in konfuziji je pričelo ameriško delavstvo spoznavati, da je njegovo mesto vendarle v socialistični stranki in da so bili vsi vratolomni skoki ekstremistov zmeta.

Dne 22. feb. pride v Chicago sodrug Eugene V. Debs, ki bo vodil kampanjo za socialistične kandidate v občinske urade, glavni namen njegovega prihoda pa je delati za pojačanje socialistične stranke.

Čikaški delavci bodo imeli priliko čuti E. V. Debsa v nedeljo 25. februarja ob 8. zvečer v Ashland Auditoriumu. Razun Debsa bodo govorili William A. Cunea, kandidat za župana, in Robert H. Howe, kandidat za mestnega blagajnika. Predsedoval bo Seymour Stedman, podpredsedniški kandidat pri volitvah l. 1920.

V sredo 22. februarja bo v Machinist Hall, 116 So. Ashland Blvd., domača zabava čikaških sodrugov in sodruginj, ki jo priredimo v počast E. V. Debsu, ki pride tega dne v našo sredo. To zabavo poseti tudi Debs. Do udeležbe imajo pravico samo dobrostoječi člani in članice socialističnih klubov v Chicagi in okolici. Upam, da pridejo na ta domači krožek sodrugov tudi člani in članice J. S. Z.

V raznih delih Chicage se vrše kampanjski shodi socialistične stranke, na katerih nastopa sodrug Cunea, Howe, P. L. Anderson in socialistični kandidate za aldermane. Udeležujte se teh shodov, kadar se vrše v vaših okrožjih.

Kapitalistični kandidate, oziroma privatni interesi, ki so za njimi, skušajo vreči z glasovnice vse tiste socialistične aldermanske kandidate, na katerih peticijah so mogli izslediti kako napako. Take napake se dogajajo pri vsakem nabiranju podpisov in so neizbegljive. Toda vsak kandidat skuša dobiti več podpisov, kakor je predpisano, da jih je dovolj tudi za slučaj, če je podpisal peticijo kdo, ki po zakonih ni bil opravičen volilec ob času podpisovanja. Med kandidati, proti katerim so nastopili kapitalistični politiki, je tudi aldermanski kandidat sodrug Filip Godina, ki kandidira v 22. okraju. Sodrugi Cunea in socialistična stranka v okraju Cook je podvzela korake, da se spletke privatnim interesom prodanih elementov ne bodo posrečile. Nekaj kandidatov pa so vendar spravili iz glasovnice in tudi naš kandidat je prizadet. Ker so bile nominacije za aldermanske kandidate prvič vodene po novem sistemu nestranskih volitev, je stranka v Chicagi pridobila nekaj izkušenj, da se bo v bodoče znala bolj varovati napak pri nabiranju podpisov in s tem zasigurala, da vsi naši kandidate pridejo na glasovnico.

Sodrugi Julius Gerber, ki je bil organizator socialistične stranke v New Yorku in je znan kot eden vodilnih newyorških sodrugov, je prišel v Chicago, kjer vodi kampanjo za socialistične kandidate v 24. okraju in ob enem agitira za pojačanje strankinih postojank. Kandidat za aldermana v 24. wardi je Morris Seskind, čikaški urednik najbolj razširjenega socialističnega dnevnika na svetu, Daily Forwarda.

Zelo intenzivna kampanja se vodi v 9. okraju, kjer kandidira za aldermana sodrug Chas. V. Johnson, ki je bil svoječasnno že izvoljen na socialistični listi v čikaški mestni koncil. Socialistični lokal v 8. okraju je podvzel kampanjo za pridobitev 500 novih

članov. Sodrugi Frank O. Anderson je tajnik lokala v 8. okraju.

Za uspešno agitacijo je potrebno razširjeno socialistično časopisje. Centralni odbor soc. stranke v Cook County je mislil o tem, pa sklenil podvzeti čim najagilnejšo kampanjo za razširjenje tednika "Chicago Socialist". Po detroitski konvenciji je bil list en čas brez stalnega urednika in vsled notranjih bojov je zelo padel na naročnikih. Vseskozi je imel list velike težave, lahko se reče, da še večje, kakor Proletarec. Potem je prevzel uredništvo in upravnništvo sodrug J. Mahlon Barnes. Ker pa je Barnes tudi tajnik soc. stranke okraja Cook, mu ni bilo mogoče radi pomanjkanja časa posvetiti listu toliko pozornosti kakor bi bilo treba. Vsled nezadostnega števila naročnikov so nekateri sodrugi svetovali, naj se Chicago Socialist preneha izdajati takoj po kongresnih volitvah, ki so se vršile zadnje jesen. Ampak za list so se zavzeli drugi in ga spravili s svojo agitacijo in prispevki zopet na noge. Ker potrebuje stranka v Chicagi svoje angleško glasilo, in ker bo tukaj tudi Debs, je odbor podvzel vse mogoče korake za izboljšanje lista. Uredništvo tednika "Chicago Socialist" je prevzel sodrug Irwin St. John Tucker, predavatelj, debator in urednik mesečnika "Debs' Magazine". Našim sodrugom priporočam, da se na omenjeni tednik naroče, kajti v času kampanje je naročnina nanj znatno znižana. Naročite ga lahko pri tajniku kluba št. 1, in v upravništvu Proletarca.

Eden pionirjev socialističnega gibanja v Ameriki in v Chicagi je sodrug Barney Berlyn, ki je dopolnil dne 7. februarja svoje 80. leto. V delavskem gibanju je aktiven že nad 50 let. Kljub visoki starosti je Barney Berlyn še vedno zelo aktiven v socialistični stranki Chicage. Govori na shodih, piše za Chicago Socialist in agitira za stranko na unijskih sejah. Zadnje nedeljo so mu čikaški sodrugi priredili zabavo, katere pa se slovenski sodrugi niso mogli udeležiti radi zaposljenosti z igro, ki smo jo vprizorili isti dan. K Berlynovi osemdesetletnici so poslali častitke E. V. Debs, njegov brat Theodor Debs, Longuet in številni drugi starejši in mlajši bojovniki za socializem.

Kakor v Chicagi, tako narašča članstvo socialistične stranke tudi po ostalem Illinoisu. Sodrugi Snow, tajnik strankine organizacije za to državo, je podal malo pregleda, kako je naraščalo naše članstvo tekom zadnjega pol leta. Prva kolona označuje mesece, druga za koliko znamk se je prodalo članom izven Chicage in tretja koliko se jih je prodalo v Cook County (Chicago in okolica):

	Po državi.	1922	Cook County
Avgust	\$ 21.50	Avgust	\$62.50
sept.	26.25	sept.	50.00
okt.	39.45	okt.	75.00
nov.	26.76	nov.	50.00
dec.	97.95	dec.	75.00
1923		1923	
Jan.	225.20	Jan.	75.00

Jugoslovanska socialistična zveza je vzela v zadnjih šestih mesecih za svoje člane v Illinoisu za \$61.10 članskih znamk, nemška federacija za \$44.00 in židovska za \$15.00. Iz tega pregleda je razvidno, da je članstvo izven Chicage skozi zadnjih 6 mesecev stalno naraščalo, to je, v pol leta se je povečalo za 500%. Izmed federacij stoji v Illinoisu najboljše naša J. S. Z.

Skupni dohodki tajniškega urada socialistične stranke za Illinois meseca avgusta 1922 so znašali samo \$104.50, meseca januarja to leto pa \$503.75. Sodrugi Snow pravi, da ni bilo polje za socialistično agitacijo

še nikdar bolje kakor je sedaj in če se nam posreči dobiti dovolj agitatorjev, bomo v dogladni dobi postali to, kar bi morali biti, mogočna stranka razredno zavednega delavstva.

Kakor so se lotili dela ameriški sodrugi, tako se ga moramo tudi mi. Tudi naše polje je ugodno, samo agitacije je treba. Nahajamo se pred zborom J. S. Z. Vsi tisti, ki žele pojačati socialistično gibanje med našim delavstvom, naj ustanove socialistične klube, vrše socialistično agitacijo v svojih naselbinah, pošljejo delegate na prihodnji zvezin zbor, in kar bo treba ukreniti v interesu socialističnega gibanja med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki, bomo ukrenili. Medsebojne razlike bomo poravnali, kajti gre se nam vsem skupaj le za socializem in ničesar drugega. — F. Z.

Najnaprednejši med naprednimi.

JOHNSTON CITY, ILL. — V vsaki naselbini je kdo, ki se smatra za najnaprednejšega med naprednimi. Tudi pri nas je tako. V eni številki Prosvete je bil priobčen odgovor na dopis v Proletarcu, in v tem odgovoru je štampilirana ta nadnaprednost našega vse-naprednjaka.

Ne čudil bi se, če bi bil dotični dopis poslan "Prosveti" od kakega člana W. P. Dozdevalo se mi je celo, da ga je tukajšnji klub W. P. najel za spisanje dotičnega odgovora, kakor ga imenuje. Pozneje pa sem se od članov W. P. informiral, posebno pa od bivšega tajnika njihovega kluba, da nimajo z dotičnikom nikakih stikov, ker jim v njegovih "dobrotah" (kakor jih imenuje v Prosveti), več škoduje ko koristi. Torej ni ne tukaj ne tam, nekakšen nevtralec, kakor se nazivajo taki ljudje.

Čul sem, da je bil svoječasnno organizator I. W. W. v Minnesoti. Raditega je izgubil pri kompanijah delo in bil prisiljen izseliti se v druge kraje. To ga je menda tako prestrašilo, da je vse skupaj pustil in noče delati v nobeni delavski struji. Iz železnega okrožja Minnesote je bilo v teku let izgnanih že na tisoče delavcev s trebuhom za kruhom, ker so se bojevali za delavske interese, toda se niso ustrašili, ampak postali še aktivnejši v razrednem boju za delavska prava.

Kakor je navada pri takih kritikih, "ki niso nikjer", je tudi ta v omenjenem dopisu v Prosveti namigaval, da socialistična stranka ni zmožna vladati. Tako nekako se je dalo z dopisa razbrati. Za dokaz navaja Nemčijo. Ampak to je slab argument. Socialisti danes niso na krmilu Nemčije. Bili so parkrat zastopani v koalicijski vladi, ampak to še ni socialistična vlada. Pod pritiskom socialistov se uvajajo razne reforme, drugače pa v teh razmerah tudi ni mogoče delati. Kdor ve, kaj je socializem, tudi ve, da ne pride čez noč nikjer, kakor ni prišel niti v Rusiji, kjer je komunistična stranka edina vladajoča sila. Kljub temu ni odpravila kapitalizma, ampak mu ponuja koncesije. Jasno je, da ne more delati drugače in s tem smo s komunisti edini.

Socialistične stranke ne trdijo, da pomeni socialistično ministrstvo, ki lahko pride čez noč, tudi preobrat družabnega sistema čez noč. S terorjem se pač lahko udušuje opozicijo, toda terorizem ne more voditi obratov, niti jih spreminjati kakor bi se komu zdelo. Socialisti pravimo, da pride socializem stopnjevaje, kajti če kaka stvar, je družabni sistem prav gotovo podvržen zakonom razvoja. K socialističnemu družabnemu redu se bližamo z vzgojevanjem delavskih in kmečkih mas v socialističnem smislu. Tako dela danes Rusija, tako delajo vse druge delavske stranke s

socialističnimi programi. Če bi bila na krmilu Nemčije socialistična vlada, bi pospešila pot v socializem z reformiranjem šolstva in s podružabljanjem posameznih panog industrije ter uvajanjem socialnih zakonov. To se je deloma vršilo, oziroma se vrši, v vseh deželah, v katerih ima delavsko gibanje večjo moč.

Kakor ne delavci drugih dežel, tako tudi ameriški delavci ne smemo pričakovati, da pride preuredba družabnega sistema sama od sebe. Boriti se moramo zanjo in se učiti. Razni proglašji, proklamacije, protesti in resolucije so same na sebi samo popisani papir. Življenje imajo šele tedaj, kadar je za temi resolucijami in programi masa, ki ima v sebi odločujočo moč.

Delavce moramo torej šele pridobivati za socializem. Kadar pristopiš v socialistični klub, si s tem zadaš dolžnost agitirati med vsemi delavci, s katerimi prihajaš v dotiko, ne glede na narodnost, in jih učiti osnovnih naukov socializma. Bilo bi nesmiselno, če bi takoj ob pristopu v klub pričakoval, da bo socialistični sistem takoj uveden, kakor da je bilo treba za to samo še tvojega pristopa. Ko postaneš socialist, postaneš s tem tudi bojevnik za socializem, učitelj delavskih mas, agitator in graditelj. Za tako delo je treba veliko potrpežljivosti in požrtvovanja, kajti hipnih koristi ne boš imel od tega. Dobe se ljudje, ki se zelo radi udajajo iluzijam. Nekateri mislijo, da bodo v Chicagi ali pa v New Yorku dvignili revolucijo in tako bomo mi v malih mestih odrešeni mezdnege suženjstva brez lastnih bojov. Kakor od newyorških in čikaških delavcev, tako je odvisno tudi od nas, kedaj pride naša zmaga.

Vsakdo, ki se je nekoliko poglobil v zgodovino, ve, da je razvoj zelo počasen. Ljudje se v eni generaciji zelo malo nauče, in kar se delavskega gibanja tiče mora človek priti do spoznanja šele po šolskih letih. To je zato, ker kontrolirajo šolstvo vladajoči režimi starega reda. Malo starišev je, ki bi mogli na svoje otroke toliko vplivati, da bi se v šolskih letih pridružili socialističnemu gibanju in pristopili v naše mladinske organizacije. Koliko pa je starišev (jaz mislim napredne delavce), ki bi se brigali, kdo je v šolskih odborih? Kadar so volitve, niti ne vedo, zakaj se gre, če je treba izvoliti nov šolski odbor. In vendar je šolstvo najvažnejša institucija, ker nam vzgaja bodočo generacijo.

Delavstvo bi moralo gledati, da iztrga čim več kontrole v političnih uradih pristašem kapitalističnih strank. Kakor je treba za vsako stvar sposobnosti iz izkušenj, tako jo je treba tudi za vodstvo držav, okrajev, občin itd. Socialisti se moramo za vodstvo učiti in na podlagi pridobljenih izkušenj uvajati socialistični program. To vzame časa, posebno še zato, ker se mase nazadnjaške, pa glasujejo za pristaše starih strank. Zavajane so s "100 procentnimi" patriotizmi in mislijo, da so njihovi sovražniki kje v drugi deželi in pa tisti, ki propagirajo preobrat v domači deželi. Delavci vseh dežel so izkoriščani od profitarkega sistema, ki je enak v vseh deželah. Ta sistem je naš skupen sovražnik in skupno se moramo bojevati zoper njega. Profitarški sistem kontrolira šolstvo in ima tako v svojih rokah institucijo, s katero vzgaja naraščaj v protidelavskem duhu. Profitarški sistem kontrolira sodišča, policijo, politične urade itd. Iztrgati mu moramo vsa ta orožja, kar ni mogoče vse naekrat, ampak danes le toliko kolikor moremo, jutri več in takoj naprej.

Dopisnik hvalisa W. P., ki se je ustanovila iz prejšnjih komunističnih struj, socialistična stranka pa je po njegovem mnenju zanič, ker je "patriotična" in

buržvazna. Dostavlja, da je W. P. sicer menjala taktiko, v kar je bila primorana vsled preganjanja. To je priznanje, da so imeli socialisti prav ko so trdili, da bodo ekstremisti s svojo taktiko skrahirali svoje stranke in da bodo morali prej ali slej priti na pot preizkušene taktike socialistične stranke. Z ustanovitvijo W. P. so to storili. Še pametneje bi bilo, da bi se povrnili nazaj v stranko in delali v nji, kakor so delali prej in če jim sedanje vodstvo ne ugaja, bi ga na zborih nadomestili z drugim, ki bi bilo bolj po njihovem vkusu.

Dopisniku priporočam, da naj pristopi k W. P., če mu ni socialistična po godu. Neutralsci največ škodujejo delavski stvari, ker niso nikjer, kritizirajo pa vse. Pridruži naj se torej struji, ki mu je najbližja, ji pridobiva nove člane med neorganiziranim delavstvom, naš klub pa naj pusti pri miru, ker mu nič ne škoduje, koristil mu pa morda bo še kedaj. Enkrat gotovo pride čas, ko se bodo delavske politične in strokovne organizacije združile in tedaj bomo lahko več govorili o preobratu in taktiki.

Na zadnji seji našega kluba, št. 231, JSZ., smo izvolili za to leto sledeči odbor: John Shum, tajnik; Štefan Erjavce, blagajnik; Frank Smolich, organizator; Anton Kovacich, zapisnikar. Nadzorniki: Martin Zagorc in Anton Lukach.

Vsi ti sodrugji so agilni delavci za socialistično stvar in pod njihovim vodstvom je pričakovati, da bo klub lepo napredoval in širil socialistično probujo v naši naselbini.

FRANK MARTINJAK.

Naznanilo sodrugom v Lloydellu.

LLOYDELL, PA. — Apeliram na članstvo soc. kluba št. 181, J. S. Z., naj se polnoštevilno udeleži seje v nedeljo 25. februarja ob 2. popoldne. Seja bo zelo važna. Razpravljali bomo o bodočem zboru J. S. Z. in o drugih važnih zadevah. Ob enem bomo imeli volitve delegata za zbor J. S. Z.

Pridite na sejo in sodelujte drug z drugim, da bo tudi naš klub procvital kakor drugi klubi naše J. S. Z. Naprej za socializem! — TONY ZALAR, tajnik.

Vzroki mlačnosti.

IRWIN, PA. — Že dolgo premišlujem, kje so vzroki, da se naše delavstvo tako slabo zanima za svoje liste, v prvi vrsti za Proletarca. Občeval sem z ljudmi ob priliki moje agitacije pri nabiranju naročnikov in prišel do uverjenja, da iščejo ljudje vsakojake izgovore, kadar se jih nagovarja, naj se na list naroče.

Po mojem mnenju je za list vsaj v nekaterih krajih dovolj agitatorjev. So pa seveda kraji, kjer jih ni. So naselbine, v katerih je Proletarec zelo razširjen in so drugi, v katerih ima le par naročnikov.

Največ tistih, ki se izgovarjajo, da se na list ne morejo naročiti, še niso bili nikoli pravi čitatelji Proletarca. In če pride agitator k njim, mu na prigovarjanje odvrtača, da se list med vojno ni držal pravega stališča. Osebe, ki so ga upravljale in urejevale, bi se menda morale dati postreliti ali pa vsaj zapreti, oblastim pa dati povod, da bi list zadušile. To bi bilo morda po volji takim ljudem, ali pa tudi ne. Lahko bi potem rekli: "Kaj pa so bili tako neumni." Ljudem, ki nimajo stika z upravo Proletarca, ni znano, skozi kake težave je moral iti Proletarec, kako so ga v Wa-

shingtonu prevajali in kako so agentje tajne službe zasledovali odgovorne osebe pri listu. Isti ljudje, ki iščejo grehov pri osebah, ki so urejevale Proletarca med vojno, pa naročajo in podpirajo nazadnjaške liste in vse je v redu. Če so naročeni na list, ki se je prodajal vladi in kapitalistom, republikanski in demokratski stranki, stavkokaškimi agenturam itd., so dobri listi. Novice prinašajo, dopise, ako ga hoče še kdo poslati, zgagarske neslanosti, napade na socialiste, in ljudem vse to ugaja. Pri tem pa še trdijo, kako so napredni. Drugi izgovor je, da se je socialistična stranka pričela deliti na frakcije, in list Proletarec je menda kriv tega. Vse frakcije v delavskem gibanju imajo enak cilj, torej čemu silijo narazen? Pa ne naroče lista, "ker ni sloge". Zelo enostaven izgovor, pa tudi poceni. Ne zanimajo se za stranko ne za njena glasila, kar zahteva še najmanj truda in požrtvovalnosti.

Tretji vzrok je, da oblika revije ni privlačna za maso. Naše delavstvo je že tako vzgojeno, da hoče "cajtenge", v katerih so povesti, starokrajske in ameriške novice, šale in take reči. Sodrug A. Jurca ima prav, ko priporoča, naj se forma lista spremeni. Z agitatoričnega stališča bi bilo to nujno potrebno in dasi priznam, da ima veliko naročnikov to formo rajše, se nanje ne bi smeli ozirati, če hočemo razširiti list med maso, kateri ni za samo vzgojevalno gradivo. Dajte ji navadno obliko, v kateri naj bodo priobčevane poleg člankov tudi novice in sploh reči, ki bodo bolj ugajale širšemu krogu čitateljev. Naletel sem že na opazke, češ, Proletarec izhaja v isti obliki kot "Ave Maria", pa je menda že to dovolj tehten razlog zanje, da se ga ne naroče. Je sicer nespameten, pa kaj se hoče. Ljudje so taki kakršni so in s takimi računajmo.

Ker sem že pri "A. M.", naj omenim, da mi je zadnjič enkrat prišla v roke, v kateri sem čital nekaka vprašanja o svetem obhajilu in urednikove odgovore. Dasi so take reči kot je obhajilo vernikom svete, je vendar opazati, da se dvomi vedno bolj naseljujejo v njihova srca. Dvomijo, dali jih obhajilo očisti in kako je mogoče, da imajo to moč. Urednik frančiškanskega lista seveda pojasnjuje, toda dvomov vendar ne bo iztrebil.

Moderen človek se vpraša, čemu pa naj vernik greši in potem hodi k izpovedi in obhajilu? Zakaj ne bi živel kakor se za človeka spodobi? Kar se tiče kletvic in takih "malih grehov", k temu se pa v jezi tudi duhovniki zatekajo. Saj "beseda ni konj". Pa tudi kletve se človek lahko odvadi, ne zato ker je kleti greh, ampak ker ni lepo. Pošteno živeti, pomagati drugim, ako moreš, sodelovati s svojimi tovariši pri delu za boljšo, popolnejšo družbo, biti pravičen z vsemi, to je kar bi mi danes smatrali za pošteno življenje. Živi tako, pa ti ne bo treba hoditi k spovedi in prejemati svete zakramente, da te očistijo. In uredniku pobožnega lista boste prihranili delo pojasnjevanja o moči obhajila, spovedi in blagoslovov. Da boste tak človek, si naročite in čitajte take liste, kakor je Proletarec, pa boste kmalo pronašli, da je današnji grešni svet grešen radi tega, ker imamo sistem ropstva in izkoriščanja, in ta sistem podpirajo tudi cerkve. Odpravimo vzroke za greh, pa ne bo grešnikov. In odpravljamo jih, če delujemo za socialistični ekonomski sistem. Vaše mesto je torej v socialistični stranki in da boste postajali popolnejši človek, čitajte in se učite iz socialistične literature.

JERNEJ KOKELJ.

Članstvu kluba št. 1, JSZ., na znanje.

CHICAGO, ILL. — Ker se nahajamo v času največjih socialističnih aktivnosti v Chicagi, je potrebno, da se vsi člani in članice brez izjeme udeležujejo sej kluba in sodelujejo, vsakdo po svoji najboljši moči, v vseh naših akcijah.

Prihodnja klubova seja se vrši v petek dne 16. februarja v navadnih prostorih. Na dnevnem redu bodo stvari glede volilne kampanje, Debsovih shodov, poročilo o naši zadnji priredbi, razprava o bodočem zboru J. S. Z., razpravljanje o pripravah za ta zbor, volitve delegata itd. Privedite s seboj kandidate za v naš klub. Podvizajmo se, da pridobimo našemu klubu vsaj 50 novih članov!

Kdor še nima za razprodajo vstopnice k Cankarjevi drami "Kralj na Betajnovi", ki jo priredi naš klub v nedeljo 1. aprila, jih lahko dobi pri tajniku kluba. Uspehi naših priredb, v kolikor se tiče udeležbe, so odvisni od članstva, ki razprodaja vstopnice. Kakor ste storili svojo dolžnost pri agitaciji za udeležbo pri naših dosedanjih priredbah, jo storite tudi sedaj. Pokažimo, da znamo biti aktivni, drugi, ki jim je socializem na jeziku, naj pa govorančijo. Akcija šteje! — *Tajnik.*

Domača zabava kluba št. 27, JSZ., v Clevelandu.

CLEVELAND, O. — Socialistični klub št. 27, JSZ., priredi v soboto zvečer dne 17. februarja domačo zabavo v prostorih Slov. Nar. Doma, na katero vabimo sodruge, rojake in rojakinje v naši naselbini.

Zabava na takih prijateljskih sestankih je vedno najprijetnejša. In kakor ste se počutili dobro razpoložene na naših dosedanjih domačih zabavah, tako se boste tudi na tej. Da ne bo manjkalo godbe, bo skrbel harmonikar, ki ga bo spremljal violinist. Vsa druga zabava se bo razvijala sama ob sebi. Kuharice bodo skrbele za lačne in natakariji za žejne. Rojaki in rojakinje, zapomnite si datum 17. februarja in pridite v naš krog. — *J. K.*

Nov uspeh dramskega odseka soc. kluba št. 1, J. S. Z.

V nedeljo 11. februarja je dramski odsek socialističnega kluba št. 1, JSZ., vprizoril Blumenthalovo in Kadelburgovo veseloigro v treh dejanjih "Pri belem Konjičku" v dvorani ČSPS. Igra "Pri belem Konjičku" je bila v slovenskem prevodu prvič igrana v ljubljanskem deželnem gledališču, kjer je bila na zahtevo občinstva večkrat ponovljena. Na češkem odru v Chicagi je bila igrana že trikrat, in vselej je bila dvorana polna občinstva. Igra je prosto prevedena. Vloge so spremenjene v slovenske karakterje in vrši se na Bledu. Na isti način je prevedena iz nemščine na češki jezik.

Dosedaj je socialistični klub št. 1, vprizorjal samo drame, razun enkrat pred leti, ko je vprizoril tudi par šaloiger. Ker je občinstvo večkrat izreklo željo, da bi radi videli kako dobro komedijo, jim je dramski odsek postregel z omenjeno igro.

Snov igre je v kratkem sledeča:

Ljubljanski štacunar in izdelovalec "narodnega mila" Oroslav Bucek se je naveličal večnih tožba s svojim konkurentom Jerinom, ki je izdeloval "ljudsko milo", pa je sklenil iti na Bled, da se malo razvedri. S seboj je vzel hčerko Tilko in sestro Amalijo.

Bucek je našel stanovanje v hotelu gostilničarke Me-te Klinar, toda pripravno sobo je dobil šele s posredovanjem prvega natakarija Žana. Sobo, ki jo je dobil Bucek, je bila namenjena drju Kovaču, ki je vsako leto prihajal na Bled in stanoval v Metinem hotelu vsako leto v isti sobi. Meta, mlada vdova, je bila v dr. Kovača zelo zaljubljena, ne da bi dr. Kovač to hotel opaziti. V Meto pa je bil do ušes zaljubljen prvi natakarij Žan, ki ni "mogel trpeti tega doktorja Kovača." Meta je naročila Žanu, naj pod vsakim pogojem rezervira najlepšo sobo za Kovača, toda ker slednjega ni bilo gotovega dne z vlakom, je Žan, prešinjnen ljubosumnosti, oddal sobo Bucku. Medtem pride Kovač, ki ljubimkuje z Meto, in jo vprašuje, če ga še čaka njegova soba. Meta mu pritrudi, Kovač, ves vzradoščen, vrže svojo kapo na balkon, toda v tem trenutku odpre vrata na balkonu Bucek, ki se grozno razljuti nad žonglerstvom netaktnega tučca. Kovač se čudi in vprašuje Meto, kdo je ta, gori na balkonu, v njegovi sobi. Meta sama ne ve, medtem pa sledi zelo ljut prepir med Kovačem in Buckom. Žan se izgovarja, da je oddal sobo Bucku, ker je mislil, da Kovača ne bo, in končno, "čemu pa mora ravno dr. Kovač stanovati v tej sobi? Saj gre lahko v kako podstrešno sobico!" Meta psuje natakarije, Kovač in Bucek razgrajata, in končno ukaže Meta hlapcem, naj znesejo prtljago doli. Ko opazi Kovač, da Bucek ni sam, ampak s hčerjo, je odstopil od svoje zahteve in vljudno dejal, da dam se ni nikdar izganjal iz stanovanj. Hlapca zneseta prtljago nazaj, medtem pa se dr. Kovač in Bucek sprijaznita in predstavita. Sedaj šele je križ, kajti Bucek ni poznal advokata svojega nasprotnika osebno, ki mu je prizadejal toliko grenkih ur. Ukazal je znesti prtljago doli še enkrat, kajti sedaj se gotovo izseli. Bucek je šel z Amalijo iskati po Bledu drug hotel, oziroma sobe, toda so bile že vse oddane. Vsi trije, Tilka, Bucek in Amalija se posedejo na koveček pred Metinim hotelom in Bucek se neznansko jezi nad seboj in vsem svetom. Da je bila njegova jeza popolna, je pričel padati še dež. Tako sedeč, z razpetim dežnikom v roki, na pol premočen, jadikuje, kako ima v Ljubljani lepo stanovanje s šestimi sobami, v katerih kraljuje sedaj hišna, on mora pa biti na prostem v takem vremenu.

Pred odhodom na Bled je predlagal Bucek svemu konkurentu Jerinu spravo. "Ti imaš sina, jaz pa hčer, združiva ju skupaj, pa bo s tem tudi "narodna žajfa" in "ljudsko milo" združeno. Jerinu se je to dopadlo in obljubil, da pošlje svojega sina kmalo na Bled, Bucek pa naj vse potrebno ukrene, da se mlada dva seznanita in zaljubita; drugo pride samo od sebe. Slučaj je pozneje prisilil Bueka iskati na Bledu Kovačeve pomoči in se pri tem sprijaznil z njim. Kovač, ki se je takoj zaljubil v Buckovo hčer, je z zanimanjem poslušal Buckov načrt, kako misli zaročiti Jerinovega sina s svojo hčerjo in za ta načrt je vprašal tudi pomoči dr. Kovača. Ta, prefrigan advokat, je vse obljubil v dvoumnem smislu in tako mu je Bucek dal vse možnosti govoriti "nemoteno s svojo hčerjo". Tudi mladi Jerina je dospel na Bled, ki se je takoj zameril s svojo nerodnostjo Meti, Tilki in Bucku, toda Bucek kljub temu ni odstopil od svojega načrta zvezati obe hiši z zakonom. Mladi Jerina ni seveda nič vedel o tem in Bucek je dal nalogo ukreniti vse potrebno Kovaču, ki pa je pri Tilki samo zase ukrepal, Jerino pa navduševal, naj vzame Minko Koprivarjevo, ki je prišla na Bled isti dan ko Jerina, v spremstvu svojega očeta profesorja dr. Koprivo. Tudi to se je Kovaču posrečilo. Minkina napaka je, da pri govorjenju sušlja, za profiutež pa ima Maks kljub svoji mladosti

plešasto glavo. Nimata si torej ničesar očtati drug drugemu.

Meta je končno prenehala upati, da jo bo osrečil dr. Kovač, toda že pred tem njenim spoznanjem je sklenil zaljubljeni natakár Žan pustiti službo, ker ni mogel videti, kako mu Meta odreka ljubezen. Meta pa ni hotela izgubiti prilike in je stvar tako zaobrnila, da je Žana prihranila s tem, da ga je angažirala za zakonskega moža in ga odslovila kot prvega natakárja. Žanovo veselje je bilo nepopisno. Medtem pa je hitel tudi dr. Kovač, če je hotel dobiti Tilko. Pridobiti jo mora zase popolnoma in pri tem skrbeti, da se tudi Maks Jerina zaroči z Minko Koprivarjevo. Vse se je dobro izteklo za vse druge, samo za Bucka ne, kateremu gre "vse navskriž". Kovač je dobil Tilko, Jerina Minko, profesor Kopriva, star penzionist in učenjak, je bil zelo vesel, Minka in Tilka tudi, Žan vriska, Bucek pa rentaći. Končno se uda in sklene sedaj, ko je dobil v družino tako imenitnega advokata, pognati tožbo proti staremu Jerinu še do druge inštanace. Kovač mu pojasni, da je prizivni rok "včeraj potekel". Zopet razočaranje za Bucka. "No, ta je pa lepa!"

Opisati vso igro bi vzelo preveč prostora, kar ta list ne dopušča. Zato sem napravil mal izrpeck iz vsebine igre.

Meto Klinarjevo, gostilničarko "Pri belem Konjičku" je igrala Frances A. Tauchar. Njene kretje so bile dobre, istotako izgovarjaja. Na kratko, bila je tipična gostilničarka, ki ve, kako se vodi business. Vlogo Bucka je igral J. Olip, ki jo je zelo dobro pogodil. Občinstvo je bilo z njegovim izvajanjem povsem zadovoljno. Vlogo njegove hčere Tilke je imela Agata Lavrich. Njene kretnje bi bile tu pa tam lahko boljše, vendar pa se je poglobila v svojo vlogo in upati je, da jo še vidimo na odru. Buckovo sestro Amalijo je igrala Mary Kovach. Bivanje pri sitnem bratu je napravilo tudi njo sitno, vendar pa ga skuša miriti in tolažiti kolikor najboljšje more. Ta vloga v njenih rokah je bila dobro pogodena. Chas. Pogorelec, v vlogi dr. Franjo Kovača bi moral pokazati malo več ljubimeca ter več živahnejših kretenj. "Starega učenjaka" profesorja dr. Kopriva je igral Filip Godina. Njegova maska je bila izborno pogodena in v svoji vlogi je hotel dati poseben karakter starega, sanjavega, z malim zadovoljnega penzionista, kar se je Godinu dobro posrečilo. Antonija Tegel v vlogi njegove hčere Minke bi morala govoriti glasneje. Na naših priredbah je precej šuma med audijenco, pa je igralcem treba paziti, da govore toliko glasneje, posebno tam, kjer vloga ne zahteva tihega govorjenja. Tudi za šušljanje bi morala imeti več vaje. A. Tegel ima lepo zveneč glas, in Maks Jerina se ni lagal, ko je hvalil njen glasek. Če bo večkrat nastopila, se bo prav gotovo izvežbala v dobro igralko. Maksa Jerino je igral Mike Ratousnik ki je bil za to vlogo dobro pogoden karakter. Med občinstvom je vzbujal s svojo nerodno zaljubljenostjo in boječnostjo veliko smeha. Prvega natakárja Žana je igral J. Oven. Spretno je kazal svojo zaljubljenost in znal je naglašati "dostojanstvo prvega natakárja 'Pri belem Konjičku'." Vlogo drugega natakárja Petra je imel Jack Marinich. Marinich obeta postati še dobra diletantska moč in ob priliki naj se mu da kaka težja vloga. Berača Tineta je igral F. Udovich. "Le nobenega ne izpustiti," je bilo njegovo geslo in vso familijo je izvežbal v beračenju. Beračenje mu je toliko neslo, da je imel hišico, nekaj polja in kravico, pa kupček v hranilnici. Vsaj Meta mu je to očitala. Tine si je privoščil tudi kaj dobrega, in ko ga je Bucek nekoč založil, kako je naročal najmlajšemu natakárju, naj mu o-

skrbi ocvrtega piščanca, je bil ves iz sebe in rentaćil, da ni na Bledu nobenega očesa postave, ki bi skrbelo, da gredo taki berači v zapor, da ne bi skubili poštenih ljudi. Rezika, Tinetova nečakinja (Mary Steblay) bi morala govoriti glasneje. Kar se tiče petja, bi morala biti vsekakor boljša. Nastopila je to pot prvič na odru in je pokazala, da bi gotove vloge boljše izvršila. Jerica, raznašalka pisem (Albina Logar) je govorila malo prehitro in pa pretiho. Vodnik turistov, Matevž (James Kužnik) je bil izvrsten tip utrjenega hribovca, ki ne zna pisati ne čitati in mu listki, obešeni na vratih hotela, nič ne pomagajo. Ako ima naročilo, naj tega in tega gosta ob tej in tej uri, recimo ob treh zjutraj zbudi, bo to točno storil. Ampak če se dogodi, da tujec premeni sobo, prilepi na vrata listek kaj je njegova nova soba, to pri Matevžu ki ne zna brati, nič ne izda, pa buta ob vrata in spravlja v nepotreben strah napačnega gosta. Turist (Frank Florjančič) je v tej igri taka oseba, ki mora po krivdi zabitega vodnika "ob najhujši vročini na Triglav." Florjančič je bil dober, samo malo več vaje bi moral imeti v prizorih, ki zahtevajo začudenja in razburjenje. Mali pikolo (Louis Zele) je bil točno na svojem mestu, posebno tedaj, kadar je bilo treba pozarjati goste na napitnino. Krajše vloge so bile več ali manj dobro pogodene, toda večinoma so vsi govorili pretiho. Hišno je igrala Mici Kovach, katero smo videli v Chicagi prvič na odru pri igri Sestra. Dr. Ivan Zaletel (John Pluth) in njegova soproga Olga (Ella Lotrich) sta prišla na Bled na ženitovanjsko potovanje. Njima je bilo vseeno, če bi bile ravno takrat kake naravne krasote na svetu ali ne. Na vsako vprašanje sta odgovarjala le z "nama je vseeno". Natakár Žan jima je celo zavidal medeno srečo, ker je bil sam nesrečen v ljubezni. Kuharico Lizi je igrala Paulina Levec. Potovalca, ki se je zelo rad ukvarjal z vščipavanjem mladih žensk v lice, je igral Frank Vičič. Vlogo hlapcev sta imela A. Putz in J. Thaler. Voznik omnibusa je bil Donald Lotrich. Sodnega svetnika Mačka je predstavljal John Rayer. Zdelo se mi je, da je bil sedanji Rayerjev nastop že bolji od zadnjega pri igri Sestra.

Režijo je vodil J. Olip, na dan vprizoritve pa sta sodelovala z njim tudi A. Kobal in I. Molek. Igralce je maskiral F. Zalaznik, in priznati se mu mora, da je umetnik v tem poslu.

Scenerija je bila taka kakor je igra zahteva, sploh je oder v dvorani ČSPS, zelo pripraven za težje igre, ker ima potrebno razsvetljavo, instrumente in kulise za različne scene. Kulisa, ki je predstavljala Blejsko jezero, Triglav in druge gore v ozadju, je bila dobro izdelana. Slikal jo je J. Likar. Program bi se imel pričeti točno ob 3. Igralci so bili pripravljene, toda občinstvo je šele polnilo dvorano, in tako se je predstava pričela pol ure po naznanjenem času.

Udeležba je bila nadvse pričakovanje zadovoljiva, kajti isti dan in ob istem času so se vršile še dve druge slovenske priredbe. Ampak občinstvu so se predstave soc. kluba priljubile in tako vselej napolni dvorano, neglede, koliko je isti dan drugih slovenskih priredb.

Prihodnja predstava bo v nedeljo 1. aprila. Dramski odsek vprizori dramo "Kralj na Betajnovi", ki je eno najboljših dramskih del našega velikega Cankarja. — K. T.

"Proletarec" bi se moral povečati. Ampak slovenski delavci bi morali pridobiti Proletarcu toliko naročnikov, da bi bilo povečanje lista omogočeno.

NAROČNIKOM AMERIŠKEGA DRUŽINSKEGA KOLEDARJA.

Letošnji Ameriški Družinski Koledar je bil razprodan v treh tednih, kar se ni zgodilo še nikdar poprej. Ako bi ga imeli še tisoč izvodov, bi ga še vseeno zmanjkalo. Na vse tiste, ki so ga naročili po večje število izvodov za razprodajo, smo razposlali meseca decembra pisma, naj nam neprodane iztise nemudoma vrnejo. Tisti, ki so to storili, so pisali, da bi koledar lahko prodali v par tednih, toda ker ga nujno rabimo, nam neprodane iztise vrnejo. Na ta način smo bili v stanju ustreči naročnikom posameznih iztisov, v kolikor jih je bilo poslanih do Božiča. Poznejša naročila pa smo večinoma zavrnil.

Ker nam nedostaja časa, katerega potrebujemo za agitacijo, prosimo s temi vrsticami vse društvene tajnike in zastopnike, ki nam še niso poslali obračuna za prodane koledarje, naj to čim preje store, da nam bo mogoče sestaviti račune o dohodkih koledarja in jih primerjati z izdatki. Radi bi bili gotovi, če nam bo mogoče tudi prihodnji letnik prodajati po enaki ceni, vezan v platno, s tako bogato vsebino in ilustracijami, kakor je letošnji.

Ako se nam kdo iz enega ali drugega vzroka ni odzval naši prvi prošnji za povnitev vseh neprodanih koledarjev, ga s tem ponovno opozarjamo, naj nam ostale iztise vrne, kajti naročila še vedno prihajajo. Naročnikom bi radi vstregli, in če ima kdo še kak neprodan iztis koledarja, naj nam ga kakor hitro mogoče vrne. **Upravništvo.**

Valentinov dan.

Tako se je mislilo in tako so pisali angleški pesniki Chaucer leta 1380 in Shakespeare leta 1600, da si na 14. februarja, na Valentinov dan, ptice izbirajo svoje pare in od tod izvira navada, da si mladi ljudje obojega spola na ta dan izberejo svoje "valentine" za tekoče leto in da pošiljajo eden drugemu srčne puščice. Okoli 14. februarja se dandanes pošljejo po pošti razni "valentini" kot: knjige, slaščice, parfumi, itd. Tisoče ljudi v Združenih državah in Kanadi pozna Trinerjevo zdravilno grenko vino, to neprekosljivo zdravilo za želodčne nereda, ali ne vedo pa, da Joseph Triner Company izdeluje tudi razne prvovrstne preparacije za dame, posebno Triner's Liquid Shampoo, ki napravi lase popolnoma čiste, svetle in krasne. Triner's Hand Lotion, mazilo za razpokano kožo, obraz in roke. La Triner Face Powder in La Triner Rouge. Zapomnite si: "Vse te stvari so fine za valentina!" Vprašajte po njih vašega lekarnarja ali trgovca z zdravili in če jih on ne more dobiti dovolj hitro za vas, pišite naravnost na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne.—Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

JOHN GORŠE

5714 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Republic 3196.

MODERNA KROJAŠKA DELAVNICA.

Izdelujem obleke po najnovjšem kroju.

Cene zmerne. Da vam bo pri meni izdelana obleka pristojala, jamčim.

MILLARD RESTAVRANT

V. JIRANEK in A. KRUCKY, lastnika.

3604 W. 26th Street Chicago, Ill.
(Prvo nadstropje.)

Pristna domača kuhinja, cene zmerne.
Se priporočata Slovincem.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE ST.,
CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih inštrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAMFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

CENIK KNJIG

ki jih ima v zalogi Proletarec.

LEPOSLOVNE KNJIGE, ROMANI, POVESTI IN CRTICE.		OBSOJENCI, (Vl. Levstik), broširana		IGRE	
BEDAKOVA IZPOVED, (Aug. Strindberg), vezana	1.00	OGENJ, (H. Barbuse), 337 strani, broširana \$1.10, vezana	1.50	ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana50
BENEŠKI TEGOVEC, (Shakespeare), trda vezba75	PASTI IN ZANKE, (I. S. Orel), broširana35	ČARLJEVA ŽENITEV-TRJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve salo-igri, enodejanke, broširana25
BOY, (Lois Coloma), roman, 269 strani, trda vezba75	PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba50	GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60
BEEZ ZARJE, (Milan Pugalj), 176 strani; trdo vezana90	PLAT ZVONA, (Leonid Andrejev), vezana75	NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana35
ČRNI PANTER, (M. Pugalj), povest, trda vezba	1.00	PLEBANUS JOANNES, (I. Pregelj), broširana75	ROMANTICNE DUŠE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana85
DON CORREA, (G. Keller), roman25	PODOBE IZ SANJ, (Ivan Cankar), 165 strani, trdo vezana	1.10	UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana	1.00
DR. IVAN TAVČAR, zbrani spisi, VI. zv. 418 strani, broširana	1.20	POD SVOBODNIM SOLNCEM, (F. S. Finžgar), dva zvezka, vezana	2.50	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITICNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
DVONOŽEC IN DRUGE ZGODBE, (Karl Ewald), s slikami, trda vezba	1.10	POTA IN CILJI, knjiga posvečena Simon Gregorčiču, (Dr. Dom. Stribrny), 152 strani, mehko vezana60	ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata20
FAROVSKA KUJARICA, (J. S. Baar), povest, broširana75	POVESTI MAKSIMA GORKEGA, broširana, 210 strani75	ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kern)	5.00
FILIZOPSKA ZGODBA, (Alojz Jirasek), trda vezba50	POVESTICE, (Rabindranath Tagore), broširana40	DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO, (Alojzija Stebi)10
GADJE GNEZDO, (Vlad. Levstik), 219 strani, trdo vezana	1.00	PRAVLJICE, (Oskar Wilde), 162 strani, trdo vezana	1.00	DRŽAVA PRIHODNOSTI20
GOLEM, (G. Meyrink), roman, trda vezba	1.00	SEN KRESNE NOČI, (Shakespeare), trda vezba75	GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Sarabon), vezana	1.25
GRŠNIK LENAED, (Ivan Cankar), vezana85	SPOVED, (L. N. Tolstoj), broširana40	KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM30
GUSARJI, (Claude Farrere), broširana75	SROE, (Henrik Mann), novele, trda vezba60	KDO UNICUJE PROIZVAJANJE V MALEM20
HEPTAMERON, (Margareta Valoiska), povest, broširana55	STAROINDIJSKE PRIPOVESTI, s slikami, (Jos. Suchy), broširana35	KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)20
IBRALEC, (F. M. Dostojevski), broširana, 264 str.60	STO LET SLOVENSKE LIRIKE, (C. Golar), broširana85	KRATKA SEBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mencej)25
IZ MODERNEGA SVETA, (F. S. Finžgar), vezana	1.30	SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba50	MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA ČLOVEŠTVA, (Fr. Drtina), broš.	1.25
JEMMIE HIGGINS, (Upton Sinclair, prevel I. M.) vezana v platno	\$1.00	TARAS BULJBA, (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani70	O KONSUMNIH DRUŠTVIH10
JOSIP JURČIČA ZBRANI SPISI, trije zvezki, trda vezba	2.60	TIK ZA FRONTO, (D. Feigel), broširana65	O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana40
JUG (P. Chocholeušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno	1.60	TOLOVAJ MATAJ, (F. Milčinski), vezana90	POGLAD V NOVI SVET10
JULIJ CEZAR, (Shakespeare), trda vezba75	UDOVICA, (I. E. Tomie), povest 330 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30	POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana65
JURKICA AGICEVA, (Ks. Sander-Gjalski), povest, 360 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30	VISNJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50	POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)20
KAKO SEM SE JAZ LIKAL, (Jakoba Alešovca spisi), trije zvezki, vezani v platno	2.60	VITEZ IZ RDEČE HIŠE, (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno	1.50	PROLETARIJAT15
LAZARI, (L. Tolstoj), broširana, 208 strani75	V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana40	PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI (Ivan Robida), broširana90
KOBEAR, (Taras Sevčenko), trdo vezana, 288 str.85	ZADNJA KMEČKA VOJSKA, (August Senoa), broširana, 378 strani75	REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOVENSKO-ANGLEŠKA	
KONFESIJE LITERATA, (J. S. Mačhar), zbirka spisov, trdo vezana75	ZAJEDALCI (Ivan Mošek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75	SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
KRALJEVI VITEZ, (Michel Zevaco), vezana	1.70	ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (Vl. Levstik), broširana75	SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana45
KRMA ŽIVLJENJA, (Ivan Cankar), 230 strani, trdo vezana	1.20	ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana35	SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana50
KLADA POTA, (Oton Zupančič), pesni, trda vezba75	ŽENINI NAŠE KOPRNELE, (Rado Murnik), broširana30		
KOJE ŽIVLJENJE, (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno85				
KRŠEKI, (Izidor Cankar), vezana	1.30				

SOCIALIZEM IN VERA , spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana65
SOCIJAL. KNJIZNICA (dva snopiša)10
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO , (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba40
SEBSKA POGETNICA , (J. T.)50
SRETNJA KUCHARICA , broširana, \$1.00, vezana	1.25
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA . (Ethin Kristan)30
USTAVA , ruske socialistične fed. sovjetske republike10
VARNA KUCHARICA , (Marija Remec), vezana	1.00
VOLJA IN DEJANJE , (psihološki analiza)25
ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM10
ZAKON BIOGENEZIJE . (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50
ZA STARO PRAVDO . (Fran Brjavec)50
ZBIRKA RUDARSKIH IN FUZINSKIH IZRAZOV , (J. Bezlaj)30
ZGODOVINA SEBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV , (Ant. Melik) I. del85
II. del75

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAE , letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno75
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAE , vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 192050
CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za .5c	
(Imamo jih dvojne vrste.)	
DEMOKRACIJA , (Cankarjeva številka)10
"KRES" , št. 5.—6. (Cankarjeva številka)25
KRES , št. 9, 1025

NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV40
O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA , (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški)10
"PROLETAREC" , vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920	6.00
PROLETAREC , letnik 1921, vezan v platno	6.00
RDECI PILOT , mesečnik prviratne mladine za duhovno revolucijo, izhaja v Ljubljani, prva in druga številka05
TRIJE LABODJE , ilustrirana revija25

ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM , (Geo. Plechanoff), vezana60
ANCIENT LOWLY , (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezana	5.00
ANCIENT SOCIETY , (Lewis H. Morgan), vezana	1.50
"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS" , (David Karsner), vezano v platno	1.20
END OF THE WORLD , (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana60
EVOLUTION OF MAN , (Wilhelm Bölsche), vezana60
EVOLUTION OF PROPERTY , (Paul Lafargue), vezana60
FOOD AND MY NEIGHBOR , (Robert Blatchford), vezana	1.25
IMPERIAL WASHINGTON , (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba	1.25
JIMMIE HIGGINS , (Upton Sinclair), vezana	1.20
JUNGLE , (Upton Sinclair) povest iz chicaskih klavnic	1.20
KARL MARX , biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana60

KING COAL , (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	1.20
LAW OF BIOGENESIS , (J. Howard Moore), vezana60
LIFE AND DEATH , (Dr. E. Teichmann), vezana50
OUTLINE OF HISTORY , (H. G. Wells), vezana, 1171 strani	5.00
PHYSICIAN IN THE HOUSE , (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana	2.00
REPUBLIC OF PLATO , vezana	2.00
RIGHT TO BE LAZY , (Paul Lafargue), vezana60
SAVAGE SURVIVALS , (J. Howard Moore), vezana	1.25
SOCIAL REVOLUTION , (Karl Kautsky), vezana60
STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION , (A. M. Lewis), vezana60
THE BRASS CHECK , (Upton Sinclair). študija ameriškega žurnalizma, vezana v platno	1.20
THEY CALL ME CARPENTER , (Upton Sinclair), trda vezba	1.25
THE DREAM OF DEBS , (Jack London)10
THE PROFITS OF RELIGION . Razprava o izrabljanju ver za privatne interese	1.20
THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION , (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	2.00
100% . (Upton Sinclair). Povest patrijota	1.20
VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION , (A. M. Lewis), vezana60
THOUGHTS OF A FOOL , (Evelyn Gladys), vezana	1.20

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštne pristojbine. Klubom in čitalnicam, pri večjih naročilih liberalna popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC

3639 W. 26th St. Chicago, Ill.

Naročajte najboljši in najbolj razširjen socialistični dnevnik v Ameriki
"THE NEW YORK CALL"
 112 Fourth Avenue,
 NEW YORK, N. Y.

Naročnino za dnevne in nedeljske izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta; \$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec; samo nedeljske izdaje \$3 na leto. Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol leta \$5; en mesec \$1.25.

"OGENJ"

(Dnevnik desetnije)
 spisal H. BARBUSSE

Najznamenitejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne.
 Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana \$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

Telefon Canal 4340.

VINKO ARBANAS
 1320 W. 18th St., Chicago, Ill.
 Med Throop in Blue Island Ave.

Edina slovenska-hrvatska
 trgovina cvetic

Izbera svežih cvetic za ples, svatbe,
 pogrebe, itd.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.